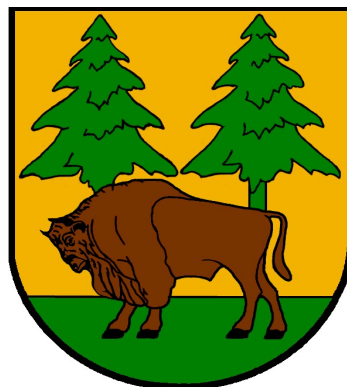

Program Rozwoju Lokalnego

PLAN ROZWOJU LOKALNEGO 2007-2013

Powiat Hajnowski

HAJNÓWKA, wrzesień 2006

WSTĘP.....	4
1. OBSZAR I CZAS REALIZACJI PLANU ROZWOJU LOKALNEGO POWIATU HAJNOWSKIEGO.....	7
2. AKTUALNA SYTUACJA SPOŁECZNO - GOSPODARCZA W POWIECIE HAJNOWSKIM.....	7
2.1.1. Położenie i ogólna charakterystyka powiatu.....	7
2.1.2. Powierzchnia.....	8
2.1.3. Ludność.....	8
2.2. Środowisko przyrodnicze.....	9
2.2.1. Flora i fauna.....	9
2.2.2. Warunki glebowe.....	9
2.2.3. Warunki klimatyczne i krajobrazowe.....	10
2.2.4. Powietrze.....	10
2.2.5. Ochrona przyrody.....	10
2.2.5.1. Białowieski Park Narodowy.....	11
2.2.5.2. Sieć Natura 2000.....	11
2.2.5.3. Rezerwaty przyrody.....	12
2.2.5.4. Obszary chronionego krajobrazu.....	12
2.2.5.5. Pozostałe formy ochrony przyrody.....	12
2.3. Zagospodarowanie przestrzenne.....	12
2.3.1. Gospodarka wodno-ściekowa.....	12
2.3.1.1. Wody powierzchniowe rzek.....	12
2.3.1.2. Wody powierzchniowe zbiorników wodnych.....	13
2.3.1.3. Wody podziemne.....	13
2.3.1.4. Zaopatrzenie w wodę.....	13
2.3.1.5. Kanalizacja i oczyszczalnie ścieków.....	14
2.3.2. Gospodarka odpadami.....	14
2.3.2.1. Odpady komunalne.....	14
2.3.2.2. Odpady niebezpieczne.....	14
2.3.2.3. Składowiska odpadów.....	15
2.3.3. Komunikacja.....	15
2.3.4. Przejścia graniczne.....	16
2.3.5. Identyfikacja problemów.....	16
2.4 Turystyka.....	17
2.4.1. Walory turystyczne i rekreacyjne.....	17
2.4.2. Ruch turystyczny.....	18
2.4.3. Zagospodarowanie turystyczne.....	18
2.4.4. Infrastruktura turystyczna.....	18
2.4.5. Identyfikacja problemów.....	19
2.5. Gospodarka.....	19
2.5.1. Podstawowa struktura branż.....	19
2.5.2. Struktura przedsiębiorstw.....	20
2.5.3. Instytucje wsparcia biznesu.....	20
2.5.4. Struktura zatrudnienia.....	21
2.5.5. Identyfikacja problemów.....	21
2.6. Sfera społeczna.....	22
2.6.1. System edukacji.....	22
2.6.1.1. Funkcjonujące placówki edukacyjne.....	22
2.6.1.2. Aktualna sytuacja w sferze edukacji.....	23
Aktualnie realizowane są następujące zadania z zakresu edukacji:.....	23
2.6.2. System opieki zdrowotnej.....	23
2.6.2.1. Realizacja zadań z zakresu opieki zdrowotnej.....	23
2.6.3. Kultura Fizyczna.....	24
2.6.4. Tożsamość kulturowa.....	24

2.6.4.1. Stan obiektów dziedzictwa kulturowego w powiecie hajnowskim.....	24
2.6.5. System opieki społecznej.....	26
2.6.5.1. Stan aktualny w zakresie pomocy społecznej i pomocy osobom niepełnosprawnym...	26
2.6.5.2. Stan i wykorzystanie infrastruktury społecznej.....	27
2.6.6. Sytuacja na rynku pracy.....	27
Wiek.....	28
Ogółem.....	28
2.6.7. Identyfikacja problemów.....	29
Edukacja.....	29
Kultura Fizyczna.....	29
3. PRIORYTETY I CELE PLANU ROZWOJU LOKALNEGO POWIATU HAJNOWSKIEGO	
.....	30
3.1 Priorytet I - Rozwój infrastruktury technicznej w powiecie hajnowskim.....	30
Działanie 1. Rozwój systemu transportowego powiatu hajnowskiego.....	30
Działanie 6. Rozwój systemów energetycznych.....	32
3.2 Priorytet II - Przeciwdziałanie bezrobociu w powiecie hajnowskim.....	33
Działanie 1. Wzmocnienie rozwoju zasobów ludzkich.....	33
Działanie 3. Promocja przedsiębiorczości.....	34
3.3 Priorytet III - Wzmocnienie potencjału gospodarczego i społecznego powiatu hajnowskiego....	34
Działanie 1. Wspieranie przedsiębiorczości.....	35
Działanie 6. Rozwój oświaty i kształcenia.....	36
4. LISTA ZADAŃ PLANOWANYCH DO REALIZACJI W POWIECIE HAJNOWSKIM W LATACH 2007-2013.....	38
5. POWIĄZANIE PROJEKTÓW Z INNYMI DZIAŁANAMI REALIZOWANYMI NA TERENIE POWIATU.....	59
6. FINANSOWANIE ZADAŃ PLANU ROZWOJU LOKALNEGO NA LATA 2007-2013	65
7. SYSTEM WDRAŻANIA.....	65
8. SPOSOBY MONITOROWANIA, OCENY I KOMUNIKACJI SPOŁECZNEJ...	66

WSTĘP

Polityka Unii Europejskiej

Głównym celem polityki strukturalnej Unii Europejskiej jest zwiększenie spójności gospodarczej, społecznej i terytorialnej w państwach będących jej członkami. Oznacza to dążenie do zmniejszenia różnic w rozwoju między poszczególnymi regionami UE.

Polityka spójności UE będzie skoncentrowana w latach 2007-2013 wokół trzech celów:

- ⇒ Cel 1 – Konwergencja – zorientowany na obszary o niskim poziomie rozwoju społeczno-ekonomicznego (do tego celu została zakwalifikowana całość terytorium Polski)
- ⇒ Cel 2 – Konkurencja regionalna i zatrudnienie
- ⇒ Cel 3 – Europejska Współpraca Terytorialna (współpraca transnarodowa, transgraniczna i międzyregionalna)

Środki wspólnotowe przeznaczone na realizację polityki spójności w latach 2007-2013 to przede wszystkim Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego, Europejski Fundusz Społeczny i Fundusz Spójności. Działania dotyczące sektorów rolnictwa oraz rybołówstwa zostały wyłączone z zakresu interwencji instrumentów finansowych polityki spójności. Podstawą interwencji finansowej w ramach Wspólnej Polityki Rolnej będzie rozporządzenie w sprawie wsparcia rozwoju obszarów wiejskich przez Europejski Fundusz Rolny Rozwoju Obszarów Wiejskich, a w ramach Wspólnej Polityki Rybackiej – rozporządzenie w sprawie Europejskiego Funduszu Rybackiego.

Dokumentem strategicznym określającym cele i priorytety w obszarze rozwoju społeczno-gospodarczego Polski oraz warunki, które powinny ten rozwój zapewnić jest Strategia Rozwoju Kraju 2007-2015 (SRK).

SRK jest podstawową przesłanką dla Narodowej Strategii Spójności 2007-2013 Krajowego Planu Strategicznego dla Obszarów Wiejskich i Strategii Rozwoju Rybołówstwa oraz wynikających z nich programów operacyjnych.

Narodowa Strategia Spójności 2007-2013

Narodowa Strategia Spójności (NSS) to dokument strategiczny określający priorytety i obszary wykorzystania oraz system wdrażania funduszy unijnych: Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego (EFRR), Europejskiego Funduszu Społecznego (EFS) oraz Funduszu Spójności w ramach budżetu Wspólnoty na lata 2007–13.

Celem strategicznym Narodowej Strategii Spójności jest tworzenie warunków dla wzrostu konkurencyjności gospodarki polskiej opartej na wiedzy i przedsiębiorczości, zapewniającej wzrost zatrudnienia oraz wzrost poziomu spójności społecznej, gospodarczej i przestrzennej Polski w ramach Unii Europejskiej i wewnątrz kraju.

Obok celu strategicznego NSS zakłada realizację celów szczegółowych, wynikających z wyzwań Strategii Lizbońskiej, Strategicznych Wytycznych Wspólnoty oraz wniosków wynikających z analizy słabych i mocnych stron polskiej gospodarki, a także stojących przed nią szans i zagrożeń, tj.:

- tworzenie warunków dla utrzymania trwałego i wysokiego tempa wzrostu gospodarczego;
- wzrost zatrudnienia poprzez rozwój kapitału ludzkiego oraz społecznego;
- podniesienie konkurencyjności polskich przedsiębiorstw w tym szczególnie sektora usług;
- budowa i modernizacja infrastruktury technicznej, mającej podstawowe znaczenie dla wzrostu konkurencyjności Polski i jej regionów;
- wzrost konkurencyjności polskich regionów i przeciwdziałanie ich marginalizacji społecznej, gospodarczej i przestrzennej;
- rozwój obszarów wiejskich.

NSS będzie realizowana przy pomocy Programów Operacyjnych (PO), zarządzanych przez Ministerstwo Rozwoju Regionalnego oraz Regionalnych Programów Operacyjnych (RPO), zarządzanych przez Samorządy poszczególnych województw.

- 16 Regionalnych Programów Operacyjnych (RPO)
- Program Operacyjny Rozwój Polski Wschodniej
- Program Operacyjny Infrastruktura i środowisko
- Program Operacyjny Kapitał ludzki
- Program Operacyjny Konkurencyjna gospodarka
- Programy Operacyjne Europejskiej Współpracy Terytorialnej
- Program Operacyjny Pomoc techniczna

Regionalny Program Operacyjny Województwa Podlaskiego

Regionalny Program Operacyjny Województwa Podlaskiego na lata 2007-2013 wskazuje cele rozwoju wpływające bezpośrednio ze Strategii Rozwoju Województwa Podlaskiego do 2020 roku skorelowane z założeniami strategicznych dokumentów szczebla krajowego.

Głównym celem RPO Województwa Podlaskiego jest zwiększenie tempa wzrostu gospodarczego w celu tworzenia nowych miejsc pracy przy poszanowaniu i zachowaniu dziedzictwa przyrodniczego i kulturowego regionu.

Cel główny i będące jego pochodną cele szczegółowe będą realizowane poprzez następujące priorytety i działania:

Priorytet I: Wzrost innowacyjności i wspieranie przedsiębiorczości w regionie

Działanie 1.1. Rozwój innowacyjności

Działanie 1.2. Wspieranie przedsiębiorczości

Priorytet II: Społeczeństwo Informacyjne

Priorytet III: Rozwój infrastruktury ochrony środowiska

Priorytet IV: Rozwój turystyki

Priorytet V: Rozwój infrastruktury transportowej

Działanie 5.1. Rozwój transportu drogowego

Działanie 5.2. Rozwój transportu lotniczego

Działanie 5.3. Rozwój transportu publicznego

Działanie 5.4. Rozwój transportu kolejowego

Priorytet VI: Rozwój infrastruktury społecznej

Działanie 6.1. Rozwój infrastruktury z zakresu edukacji

Działanie 6.2. Rozwój infrastruktury z zakresu opieki zdrowotnej

Działanie 6.3. Infrastruktura z zakresu kultury i ochrony dziedzictwa kulturowego

Priorytet VII: Rozwój infrastruktury lokalnej

Priorytet VIII: Pomoc techniczna

Działanie 8.1. Wsparcie procesu wdrażania RPO

Działanie 8.2. Działania informacyjne i promocyjne

Program Operacyjny Rozwój Polski Wschodniej

Celem głównym PO Rozwój Polski Wschodniej jest przyspieszenie tempa rozwoju społeczno-gospodarczego Polski Wschodniej (tj. województw: lubelskiego, podkarpackiego, podlaskiego, świętokrzyskiego i warmińsko-mazurskiego). Cel ten nawiązuje do Programu Rządu „Solidarne Państwo” i wynika ze sformułowanych w perspektywie średniookresowej celów Strategii Rozwoju Kraju 2007 – 2015 oraz jest zgodny z celem NSRO 2007 – 2013, którym jest „przyspieszenie rozwoju społeczno – gospodarczego Polski, wzrost zatrudnienia oraz zwiększenie spójności społecznej, gospodarczej i terytorialnej z krajami Unii Europejskiej.”

Program ma finansować projekty wspierające rozwój miast wojewódzkich i powiatowych Polski Wschodniej oraz duże projekty sieciowe z zakresu międzywojewódzkich sieci drogowych, a także rozwój przedsiębiorczości.

Programy Operacyjne Europejskiej Współpracy Terytorialnej

W okresie programowym 2007-2013 współpraca w wymiarze transgranicznym, transnarodowym i międzyregionalnym promowana będzie w ramach odrębnego, nowego Celu 3 polityki spójności Unii Europejskiej – Europejska Współpraca Terytorialna. Przewiduje się realizację następujących programów Europejskiej Współpracy Terytorialnej z udziałem Polski:

- współpraca transgraniczna
- współpraca transnarodowa
- program współpracy międzyregionalnej obejmujący całe terytorium UE.

Na granicach zewnętrznych UE współpraca transgraniczna z krajami partnerskimi będzie wspierana ze środków Europejskiego Instrumentu Sąsiedztwa i Partnerstwa. W ramach tego instrumentu z udziałem Polski realizowane będą programy współpracy transgranicznej z Ukrainą, Białorusią i Obwodem Kaliningradzkim Federacji Rosyjskiej.

Krajowy Plan Strategiczny

Krajowy Plan Strategiczny określa priorytety i kierunki rozwoju obszarów wiejskich w Polsce w odniesieniu do priorytetów wspólnotowych. Założenia Krajowego Planu Strategicznego będą realizowane w Polsce w ramach jednego **Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013**. Program ten będzie wdrażany horyzontalnie, tj. w całym kraju, uwzględniając zróżnicowanie regionalne poprzez możliwość zróżnicowania kryteriów dostępu, przestrzenne zróżnicowanie wynikające ze specyfiki działań, w tym przede wszystkim poprzez wydzielenie obszarów o niekorzystnych warunkach gospodarowania, obszarów szczególnie narażonych na zanieczyszczenia azotanami ze źródeł rolniczych, obszary objęte siecią Natura 2000. Ważnym elementem regionalizacji wdrażania działań Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich będzie również wdrażanie pewnych instrumentów przez jednostki samorządu terytorialnego (Urzędy Marszałkowskie) oraz realizowanie podejścia Leader przez Lokalne Grupy Działania, w skład których również wejdą przedstawiciele regionów i społeczności lokalnych.

Na podstawie analizy zostaną zaprogramowane szczegółowe instrumenty wsparcia w układzie czterech osi:

- ⇒ Oś 1: Poprawa konkurencyjności sektora rolnego i leśnego
- ⇒ Oś 2: Poprawa środowiska naturalnego i obszarów wiejskich
- ⇒ Oś 3: Jakość życia na obszarach wiejskich i różnicowanie gospodarki wiejskiej
- ⇒ Oś 4: Leader

LEADER jest podejściem do rozwoju obszarów wiejskich, polegającym na oddolnym opracowaniu przez lokalną społeczność wiejską lokalnej strategii rozwoju obszarów wiejskich oraz realizacji wynikających z niej innowacyjnych projektów łączących zasoby, wiedzę i umiejętności przedstawicieli trzech sektorów: publicznego, gospodarczego i społecznego. Przedstawiciele ci tworzą tzw. Lokalną Grupę Działania (LGD) – partnerstwo międzysektorowe, które wybiera projekty, a ich realizacja przyczynia się do osiągnięcia celów wspólnie opracowanej strategii.

Na terenie powiatu hajnowskiego powstała Lokalna Grupa Działania „Puszcza Białowieska”. Członkowie LGD Puszcza Białowieska opracowali „Zintegrowaną Strategię Rozwoju Obszarów Wiejskich Regionu Puszczy Białowieskiej – Centralna Część Kraju Żubra, 2006-2013”. Cele strategiczne zawarte w strategii to:

- Utrzymanie wysokiej jakości zasobów środowiska przyrodniczego i kulturowego;
- Rozwój turystyki wiejskiej;
- Rozwój rolnictwa przyjaznego środowisku;
- Budowa kapitału społecznego.

Plan Rozwoju Lokalnego

Plan Rozwoju Lokalnego Powiatu Hajnowskiego został opracowany zgodnie z założeniami następujących dokumentów:

- ⇒ Strategia Rozwoju Kraju 2007-2015
- ⇒ Strategia Rozwoju Województwa Podlaskiego do 2020 roku,
- ⇒ Regionalny Program Operacyjny Województwa Podlaskiego na lata 2007-2013,
- ⇒ Strategia Zrównoważonego Rozwoju Powiatu Hajnowskiego do 2015 roku.

W Planie Rozwoju Lokalnego została przeprowadzona analiza sytuacji społeczno-gospodarczej powiatu hajnowskiego, następnie zostały przedstawione priorytety rozwoju oraz zadania, które realizuje powiat i jego jednostki lub w realizacji których powiat jest partnerem.

Priorytety rozwoju powiatu hajnowskiego zostały przedstawione w szerokim aspekcie i dotyczą działań nie tylko samorządu powiatowego, ale również samorządów miejskich, gminnych, instytucji publicznych, organizacji pozarządowych, sektora przedsiębiorczości czy też sektora prywatnego.

Natomiast zadania przedstawione w niniejszym planie dotyczą przede wszystkim zadań własnych powiatu lub takich działań, w których realizacji powiat bierze znaczący udział.

Realizacja zadań zawartych w Planie Rozwoju Lokalnego zależy od wielu czynników a m.in. od zasobów finansowych powiatu, od akceptacji zgłaszanych projektów przez Komitet Sterujący, od możliwości dofinansowania przedsięwzięć ze źródeł innych niż fundusze europejskie.

1. OBSZAR I CZAS REALIZACJI PLANU ROZWOJU LOKALNEGO POWIATU HAJNOWSKIEGO

Plan Rozwoju Lokalnego obejmuje działania na terenie Powiatu Hajnowskiego w okresie 2007-2013.

2. AKTUALNA SYTUACJA SPOŁECZNO - GOSPODARCZA W POWIECIE HAJNOWSKIM

2.1.1. Położenie i ogólna charakterystyka powiatu

Powiat hajnowski położony jest w dorzeczu rzeki Bug i Narew, w południowo-wschodniej części województwa podlaskiego. Siedzibą władz powiatowych jest miasto Hajnówka położone w odległości 65 km od Białegostoku. Z powiatem hajnowskim graniczą powiaty: od północy - białostocki, od zachodu - bielski, od południa - siemiatycki. Wschodnia granica Polski oddziela powiat hajnowski od Białorusi.

Klimat powiatu hajnowskiego ma cechy kontynentalnego, lecz jest bardziej surowy niż w pozostałych częściach kraju. Charakteryzuje się krótkim okresem wegetacyjnym, długą i mroźną zimą, krótkim przedwiośniem i niskim poziomem opadów atmosferycznych.

W regionie brak jest naturalnych jezior, istnieją jedynie sztuczne zbiorniki wodne (Siemianówka na Narwi, Bachmaty na Orlance, Repczyce na Nurcu, Topiło na rzece Perebel, Leniewo na Łoknicy i stawy w Parku Pałacowym w Białowieży) oraz kilka rzek, z których najważniejsze to: Narew, Narewka, Leśna Prawa i Orlanka. Powiat hajnowski leży w większości na obszarze o ograniczonych zasobach wód podziemnych (Puszcza Białowieska, dolina Nurca).

Lasy zajmują 50,6% powierzchni powiatu hajnowskiego. Głównym kompleksem leśnym jest Puszcza Białowieska - najlepiej zachowany las niżowy Europy w strefie lasów liściastych i mieszanych.

2.1.2. Powierzchnia

Ogólna powierzchnia powiatu wynosi 1624 km². W jego granicach znajduje się 9 gmin: Białowieża, Czeremcha, Czyże, Dubicze Cerkiewne, Hajnówka, Hajnówka - miasto, Kleszczel - miasto i gmina, Narew i Narewka. Tabela nr 1. prezentuje strukturę powierzchni powiatu, z wyszczególnieniem poszczególnych gmin.

Tabela 1 - struktura powierzchniowa powiatu hajnowskiego w 2005 r.

Gmina	Powierzchnia użytków rolnych		Powierzchnia lasów		Powierzchnia gruntów zabudowanych i zurbanizowanych		Powierzchnia pozostałych gruntów		Razem
	ha	%	ha	%	ha	%	ha	%	
wiejska Hajnówka	11 070	37,8	16 284	55,5	697	2,4	1 264	4,3	29 315
miejska Hajnówka	1 248	58,6	80	3,8	691	32,4	110	5,2	2 129
Narew	14 947	61,8	7 783	32,2	870	3,6	579	2,4	24 179
Dubicze Cerkiewne	7 131	47,1	7 330	48,5	598	4,0	60	0,4	15 119
Narewka	8 903	26,2	22 146	65,2	834	2,5	2 065	6,1	33 948
Białowieża	1 498	7,4	17 701	87,1	273	1,3	848	4,2	20 320
Czeremcha	4 567	47,2	4 360	50,3	528	5,5	218	2,2	9 673
Czyże	11 871	88,5	999	7,4	466	3,5	84	0,6	13 420
Kleszczel (miasto i gmina)	7 796	54,7	5 548	41,4	712	5,0	206	1,4	14 262
RAZEM	69 031	42,5	82 231	50,6	5 669	3,5	5 434	3,3	162 365

2.1.3. Ludność

Gminy powiatu hajnowskiego należą do relatywnie dużych pod względem obszaru. W połączeniu ze stosunkowo małą liczbą mieszkańców daje to niski wskaźnik gęstości zaludnienia obszarów wiejskich na poziomie 17 osób na km² (średnia w 2004 roku w województwie podlaskim wynosiła 25,5 osób na km²). Najniższą gęstością zaludnienia cechują się gminy puszczańskie Białowieża, Dubicze Cerkiewne i Narewka, najwyższą miasto Hajnówka, gdzie zlokalizowane są główne zakłady przemysłowe powiatu.

W powiecie hajnowskim (dane za 31.12.2004) roku mieszkało ok. 49 tys. osób, z czego w miastach (Hajnówka, Kleszczel) około 48,1%. W samej Hajnówce mieszkało 22,3 tys. osób, co stanowiło 45,5% ludności powiatu. Mężczyźni stanowili 48,7%, a kobiety - 51,3% populacji.

Najkorzystniejsza sytuacja demograficzna występuje w miastach, ponieważ 19,9% ludności jest w wieku przedprodukcyjnym (województwo podlaskie 22,4%, powiat hajnowski 18%); 63,3% w wieku produkcyjnym (województwo podlaskie - 61,1%, powiat hajnowski - 58%) i tylko 16,8% w wieku poprodukcyjnym (województwo podlaskie - 16,5%, powiat hajnowski - 23,9%).

Na terenach wiejskich sytuacja demograficzna jest wysoce niekorzystna w efekcie procesów migracyjnych. W gminach tych osób w wieku przedprodukcyjnym (dzieci i młodzieży) jest na poziomie 16,3% natomiast w wieku poprodukcyjnym (emeryci i renciści - 30,6%). W miejscowościach małych obserwowane jest nasilające się zmniejszanie liczby ludności. Decydujący wpływ wywierają dwa procesy: migracja i zmniejszająca się dzietność w rodzinach (tendencja w całym kraju i Europie).

Migracja młodzieży, a szczególnie dziewcząt, doprowadziła do zdeformowania struktury demograficznej populacji, w odniesieniu do wieku i płci. Charakteryzuje ją mały odsetek ludzi młodych w wieku przedprodukcyjnym oraz wysoki w wieku podeszłym, poprodukcyjnym. Główną przyczyną migracji jest z jednej strony chęć awansu społecznego, z drugiej zaś trudne warunki

życia i prowadzenia gospodarstw rolnych z powodu oddalenia od ośrodków usługowych, wysokich kosztów produkcji, słabych gleb, szkód wyrządzanych przez zwierzynę leśną, niskich dochodów oraz wadliwie funkcjonujących elementów infrastruktury.

2.2. Środowisko przyrodnicze

2.2.1. Flora i fauna

Powiat hajnowski jest bardzo ciekawym miejscem ze względu na bogactwo występującej fauny i flory. Obok dużego kompleksu leśnego, który tworzą: Puszcza Białowieska i Ładzka, istnieje kompleks wodno-bagienny tworzony przez zbiornik Siemianówka i Dorzecze Górnej Narwi, które wytycza naturalną północną granicę powiatu. Ogół tych warunków stworzył sprzyjające warunki dla środowiska przyrodniczego, które jest zachowane w dużym stopniu w stanie naturalnym lub bardzo zbliżonym do naturalnego. Stan taki powoduje, że tereny te są bardzo cenne przyrodniczo.

Flora roślin naczyniowych Puszczy Białowieskiej reprezentowana jest przez ponad 1000 gatunków. Spośród 61 gatunków prawnie chronionych wiele jest tu dość pospolitych (wawrzynek wilczczyko, widłak jałowcowaty, lilia złotogłów, orlik pospolity), ale znajdują się też gatunki ginące wpisane do Polskiej Czerwonej Księgi Roślin (wierzba borówkolistna, fiołek torfowy, turzyca luźnokwiatowa, kukuczka kapturkowata, miodokwiat krzyżowy). Bogactwo roślin zarodnikowych jest tu wyjątkowo duże. Ich liczbę szacuje się na prawie 4000 gatunków, w tym: ponad 350 gat. porostów, 250 gat. mchów oraz przeszło 3000 gat. grzybów. W Puszczy stwierdzono występowanie 26 gatunków drzew i 55 gatunków krzewów.

Świat zwierzęcy Puszczy obrazuje bogactwo lasu naturalnego. Stwierdzono tu występowanie: 58 gat. ssaków, 250 gat. ptaków (239 w części polskiej, w tym 177 gat. lęgowych), 7 gat. gadów, 12 gat. płazów, 24 gat. ryb. Liczbę gatunków owadów szacuje się na ok. 10000, w tym ponad 2400 gat. chrząszczy i około 1100 gat. motyli.

Środowisko naturalne i świat zwierzęcy związany z Narwią i jej dorzeczem jest odmienny. Cały obszar dorzecza Narwi na terenie powiatu hajnowskiego wraz ze zbiornikiem Siemianówka są objęte ochroną krajobrazu. Ze względu na warunki środowiska naturalnego nie spotyka się w nim tak dużych zwierząt jak żubr. Największym spotykanym zwierzęciem na tych terenach jest łosź znajdujący dogodne warunki naturalne.

2.2.2. Warunki glebowe

Morfologia gleb powiatu hajnowskiego została ukształtowana bezpośrednio przez zlodowacenia. Na obszarze powiatu hajnowskiego występuje cała gama gleb powstałych w procesie glebotwórczym z utworów polodowcowych: gleby bielcowe, gleby brunatnoziemne, gleby płowe, gleby rdzawe, różne postacie gleb oglejonych, a w dolinach rzek i na torfowiskach gleby organogeniczne: czarne ziemie, gleby murszowe oraz torfy torfowisk przejściowych, niskich i wysokich. Stosunkowo niewielkie powierzchnie zajmują mady rzeczne. Największe powierzchnie stanowią gleby brunatne, brunatne oglejone i płowoziemne.

Według danych IUNG średni wskaźnik jakości przestrzeni produkcyjnej rolniczej na terenie powiatu hajnowskiego wynosi 52,6 punktu. Teren powiatu hajnowskiego jest zróżnicowany pod względem jakości gleb. Gminy Czyże (68,2 punktu) i Hajnówka (63,2 punktu) posiadają najlepsze gleby w skali powiatu oraz najlepsze warunki do rozwoju produkcji rolnej roślinnej.

Gleby powiatu hajnowskiego cechują się niską zawartością składników pokarmowych (azot, fosfor, potas) w glebie. Ocenia się, że niedobory tych składników występują na 35% - 65% powierzchni użytków rolnych, w zależności od gminy.

Teren powiatu hajnowskiego nie jest zasobny w kopaliny. Spotyka się jedynie żwiry, piaski i glinę mogące być wykorzystane do produkcji elementów budowlanych. W okolicach Lewkowa Starego, Trywieży i Czyżach występują złoża surowców ilastych przydatne do produkcji wyrobów ceramicznych.

2.2.3. Warunki klimatyczne i krajobrazowe

Teren powiatu hajnowskiego charakteryzuje się małym zróżnicowaniem przestrzennym. Płaski teren, na którym znajdują się nieliczne wniesienia rzadko przekraczające 200 m n. p. m. jest poprzecinany dolinami rzek tworzącymi tereny bagienne. Na krajobraz duży wpływ wywierają kompleksy lasów, które pokrywają znaczną część obszaru powiatu. Zachodnia część powiatu cechuje się występowaniem w krajobrazie pól uprawnych i łąk poprzecinanych bardziej gęstą siecią dróg i wsi.

Obszar powiatu hajnowskiego cechuje się elementami klimatu kontynentalnego umiarkowanego ciepłego i umiarkowanego wilgotnego. Zachmurzenie na terenie powiatu hajnowskiego jest zróżnicowane przestrzennie. Tereny położone na wschodzie mają większe zachmurzenie. Największe średnie zachmurzenie występuje od listopada do lutego, a najmniejsze od maja do września.

Średnia temperatura powietrza na terenie powiatu hajnowskiego w okresie roku waha się od 6,5°C na terenach leśnych położonych na wschodzie powiatu do 6,8°C na obszarach zachodnich niezalesionych. Skrajne temperatury odnotowane w skali roku wahają się od -34°C do +35°C dając amplitudę wahań temperatury 69°C. Termiczny okres wegetacji roślin trwa około 180 dni. Ilość opadów na terenie powiatu jest zróżnicowana. Tereny zachodnie powiatu mają opady na poziomie 500 mm. Okolice Białowieży cechują się opadami powyżej 650 mm, a w niektórych latach przekraczają one 700 mm. Najwięcej opadów przypada na miesiące letnie (od maja do sierpnia). Stanowią one 47% wszystkich opadów rocznych.

2.2.4. Powietrze

Powiat hajnowski charakteryzuje się zróżnicowaną rzeźbą terenu i warunkami klimatycznymi, co ma istotny wpływ na rozprzestrzenianie się zanieczyszczeń. Powiat, podobnie jak województwo, znajduje się pod wpływem dominującej zachodniej cyrkulacji mas powietrza. Sprzyja to napływowi zanieczyszczeń z dalszych odległości, w tym z terenów uprzemysłowionych zachodniej i południowej Polski. Napływ mas powietrza z zachodu ma duży udział w ładunkach wnoszonych z opadami do podłoża na terenie powiatu.

Stan czystości powietrza powiatu hajnowskiego cechuje się punktową emisją zanieczyszczeń. Duży udział w tym mają: ciepłownia miejska, zakłady przemysłowe, paleniska indywidualne (domowe), a także zanieczyszczenia komunikacyjne (środki transportu).

Największy udział w zanieczyszczeniach mają substancje pochodzące z procesów energetycznego spalania paliw. Należy do nich dwutlenek siarki, tlenki azotu, tlenek węgla i pyły. Pozostałe zanieczyszczenia emitowane z zakładów przemysłowych zlokalizowanych na terenie powiatu wynikają z rodzaju produkcji i stosowanej technologii. Wśród najczęściej występujących zanieczyszczeń technologicznych są: węglowodory alifatyczne, aromatyczne, benzyna, alkohole alifatyczne, węglowodory pierścieniowe, kwas octowy, butanol, ketony, formaldehyd, ksylen, amoniak oraz w mniejszej ilości inne zanieczyszczenia związane ze specyfiką produkcji zakładów.

Najwięcej zanieczyszczeń powietrza na terenie powiatu jest emitowanych z terenu miasta Hajnówka przez ciepłownię i pozostałe zakłady uciążliwe dla środowiska. Emisja zanieczyszczeń pyłowych z terenu powiatu wynosi 272 tony/rok co stanowi 12,5% emisji w skali województwa, w tym ze spalania paliw 247 ton/rok. Emisja zanieczyszczeń gazowych wynosi natomiast 67 384 tony/rok, co stanowi 3,6% emisji w skali województwa. W tym emisja dwutlenku siarki - 174 tony/rok, tlenków azotu w przeliczeniu na dwutlenek azotu - 98 ton/rok, tlenków węgla - 528 tony/rok, dwutlenku węgla - 66 528 tony/rok.

2.2.5. Ochrona przyrody

Tereny chronione występujące na obszarze powiatu hajnowskiego obejmują 95 032,5 ha, czyli 58,5% jego powierzchni. Składa się na nie Białowiecki Park Narodowy, 25 rezerwatów przyrody i dwa obszary chronionego krajobrazu: Puszczy Białowiejskiej i Doliny Górnej Narwi.

2.2.5.1. Białowiecki Park Narodowy

Na terenie powiatu hajnowskiego znajduje się najstarszy park narodowy w Polsce. Początki jego sięgają 1921 roku, kiedy na tym terenie zostało utworzone leśnictwo „Rezerwat”, które w 1932 roku przemianowano na „Park Narodowy w Białowieży”. W roku 1947 obiekt ten reaktywowano jako Białowiecki Park Narodowy. W 1977 roku UNESCO włączyło Białowiecki Park Narodowy w poczet światowych rezerwatów biosfery, a w 1979 r. uznano go za pierwszy i jedyny w Polsce przyrodniczy Obiekt Dziedzictwa Światowego. W 1992 roku UNESCO rozszerzyło granice Obiektu Dziedzictwa Światowego na przyległy do BPN Białoruski Park „Bielawiejskaja Puszcza”. W ten sposób powstał polsko - białoruski transgraniczny Obiekt Dziedzictwa Światowego. W 1997 roku przyznano Parkowi Dyplom Europy.

Białowiecki Park Narodowy leży w centralnej części Puszczy Białowieckiej, przy granicy z Białorusią, w widłach rzek Narewki i Hwoźnej, które stanowią jego granice od zachodu i północnego-wschodu. Jest to najbardziej naturalny kompleks leśny na niżu Europy. Powierzchnia Parku (powiększonego o ponad 5 000 ha w 1996 r.) wynosi 10 502 ha, w tym najstarsza część Obszar Ochrony Ścisłej zajmuje 4 747 ha, Park Pałacowy 48 ha i Ośrodek Hodowli Żubrów 274 ha. Ekosystemy leśne zajmują ponad 90% obszaru Parku. Otulina parku zajmuje obszar o powierzchni 3224,3 ha.

Puszcza Białowiecka to rozległy kompleks leśny, który mimo wielowiekowej działalności człowieka zachował charakter naturalny, a liczne jego fragmenty posiadają cechy lasu pierwotnego. Dzisiejszy kompleks leśny określany nazwą Puszcza Białowiecka to pozostałości dawnej Puszczy Białowieckiej oraz sąsiadujących z nią puszczy: Świsłockiej, Szereszewskiej i Bielskiej, zwanej Ładzka. Łącznie z leżącymi wewnątrz kompleksu leśnego polami osadniczymi obszar puszczy wynosi 149 230 ha. Część zachodnia licząca 61 864 ha znajduje się w Polsce i stanowi 41%, zaś wschodnia o powierzchni 87 367 ha znajduje się na terenie Białorusi i obejmuje 59%. Teren leśny polskiej puszczy zajmują lasy zagospodarowane, administrowane przez 3 nadleśnictwa (Białowieża, Browsk, Hajnówka).

Puszcza Białowiecka leży przy wododziale Wisły i Niemna. W Parku nie ma jezior i większych rzek. Najbardziej cenny obszar Parku, objęty ochroną ścisłą, leży w widłach rzek Hwoźnej i Narewki. Na tym terenie ma swoje źródła rzeka Orłówka. Przez obszar przyłączony do Parku w roku 1996 przepływają dopływy Narewki: Łutownia, Przedzielna i Braszcza.

2.2.5.2. Sieć Natura 2000

Natura 2000 to sieć obszarów chronionych na terenie państw członkowskich Unii Europejskiej. Celem wyznaczania tych obszarów jest ochrona cennych pod względem przyrodniczym i zagrożonych składników różnorodności biologicznej w państwach Unii Europejskiej. W skład sieci Natura 2000 wchodzi:

- obszary specjalnej ochrony (OSO)
- specjalne obszary ochrony (SOO)

Wstępna koncepcja obszarów chronionych została opracowana dla powiatu hajnowskiego. Na terenie powiatu hajnowskiego propozycje sformułowane obejmują przeważnie już obszary objęte wcześniej formami ochrony. Na terenie powiatu hajnowskiego znajdują się cztery kompleksy ochronne wyznaczone w ramach Natura 2000:

Dyrektywa Siedliskowa

- PLH 200006 - Puszcza Białowiecka - 63 150 ha
- PLH 200002 - Dolina Górnej Narwi - 15 436 ha

Dyrektywa Ptasia

- PLB 200006 - Puszcza Białowiecka - 64 115 ha
- PLB 200003 - Dolina Górnej Narwi - 32 336 ha

Wyznaczone obszary obejmują kompleks leśny Puszczy Białowieskiej i dolinę Narwi począwszy od zbiornika Siemianówka.

2.2.5.3. Rezerваты przyrody

Na terenie powiatu hajnowskiego (przede wszystkim na terenie Kompleksu Leśnego Puszczy Białowieskiej) zlokalizowanych jest 25 rezerwatów przyrody o łącznej powierzchni 12 340,3 ha. Wśród rezerwatów wyróżniono część o charakterze faunistycznym, chroniących rzadkie gatunki motyli (Dębowy Grąd, Starzyna, Olszanka - Myśliszcze, Berezewo, Przewłoka, Podcerkwa). Jeden z rezerwatów (Szczekotowo) jest o charakterze archeologicznym. Obejmuje skupiska kurhanów.

Największym jest rezerwat Lasy Naturalne Puszczy Białowieskiej, o powierzchni 8 581,62 ha, utworzony przez Ministra Środowiska w 2003 roku. Obejmuje on swym zasięgiem najlepiej zachowane stare drzewostany puszczańskie. Pozostałe rezerваты to: Lipiny, im. Wł. Szafera, Nieznanowo, Głęboki Kąt, Sitki, Michnówka, Kozłowe Borki, Podolany, Pogorzelce, Wysokie Bagno, Gnilec, Dolina Waliczówki, Siemianówka, Jelonka, Głuszec, Wilczy Szlak, Czechy Orlańskie. Stanowią one typowe rezerваты leśne lub leśno-florystyczne (chroniące rzadkie gatunki flory dna lasu).

2.2.5.4. Obszary chronionego krajobrazu

Obszary te obejmują tereny o wysokich walorach środowiska przyrodniczego o łącznej powierzchni 84 492,8 ha na terenie powiatu. Tereny chronionego krajobrazu obejmują kompleks leśny wokół Puszczy Białowieskiej o powierzchni 78 538 ha i część terenów chronionego krajobrazu Dorzecza Górnej Narwi o powierzchni 5 954,8 ha.

2.2.5.5. Pozostałe formy ochrony przyrody

Spośród pozostałych form ochrony przyrody na terenie powiatu hajnowskiego spotyka się pomniki przyrody i użytki ekologiczne. Do pomników przyrody zalicza się m.in.: okazałe zabytkowe drzewa i ich skupiska, parki, aleje, głazy narzutowe, ciekawe formy skalne, jaskinie, źródła, wywierzyśka, wodospady.

Na terenie powiatu hajnowskiego jest zaewidencjonowanych 1 190 pomników przyrody. Spośród tej liczby 1 145 jest drzewami, 35 pomników to grupa drzew, 9 pomników to pomniki nieożywione będące głazami narzutowymi, 1 pomnik został określony w statystyce jako inny. Znajdujące się na terenie powiatu użytki ekologiczne zajmują obszar 694 ha.

2.3. Zagospodarowanie przestrzenne

2.3.1. Gospodarka wodno-ściekowa

2.3.1.1. Wody powierzchniowe rzek

Powiat hajnowski jest zlokalizowany w zlewni rzeki Narew i jej dopływów. Południowe tereny powiatu znajdują się w zlewni Bugu i dorzeczu rzeki Nurzec. Badania poszczególnych rzek na terenie powiatu są wykonywane w 1-, 3-, i 5- letnich cyklach. Według informacji WIOŚ w Białymstoku z grudnia 2005, wody głównych rzek: Narwi, Nurca, Leśnej Prawej płynące na terenie powiatu zostały zaliczone do wód IV i V klasy czystości, czyli do wód o niezadowolającej lub złej jakości. Wody rzeki Narewka, według jeszcze starej klasyfikacji na krótkim odcinku w pobliżu granicy państwowej posiadały II klasę czystości, a na pozostałym odcinku III klasę czystości (w roku 2004 nastąpiła zmiana zasad klasyfikacji czystości wód).

Rzeka Narew będąca główną rzeką województwa podlaskiego, która wypływa ze zbiornika Siemianówka płynąc na terenie powiatu hajnowskiego tworzy malowniczą dolinę górnej Narwi o urozmaiconym krajobrazie nizinnym. Brzegi porośnięte licznym sitowiem i zaroślami tworzą dogodne warunki dla ptactwa wodnego żyjącego w sąsiedztwie rzeki. Zlewnia Narwi na terenie Polski liczy około 53 873 km², z czego około 6,6% przypada na powiat hajnowski. Całkowita

długość rzeki wynosi 484 km, z tego 455 km odcinek znajduje się na terenie Polski. Odcinek rzeki przepływającej przez teren powiatu hajnowskiego liczy około 39 km.

Przez południowe tereny powiatu hajnowskiego przepływa rzeka Nurzec - dopływ Bugu. Rzeka należy do rzek typowo nizinnych przepływających przez tereny bagienne i podmokłe. Całkowita długość rzeki wynosząca 100 km i powierzchnia zlewni rzędu 2 082,6 km² stawiają rzekę w pierwszej grupie największych rzek Makroregionu Północno-Wschodniego i jednocześnie kwalifikują do jednej z większych zlewni dopływów Bugu.

Na terenie powiatu, na północ od miasta Hajnówka, swój początek bierze rzeka Leśna Prawa (132,7 km). Na 105 km swego biegu opuszcza granice Polski i uchodzi do rzeki Bug po stronie Białorusi. Przepływając przez Hajnówkę rzeka przyjmuje ścieki komunalne i przemysłowe z miasta, a następnie wpływa na teren Puszczy Białowieskiej. Zlewnia ma charakter typowo leśny.

2.3.1.2. Wody powierzchniowe zbiorników wodnych

Powiat hajnowski na swoim terenie nie posiada większych naturalnych zbiorników w postaci jezior. Zbiorniki, które występują na terenie powiatu powstały w wyniku działalności człowieka. Największym tego typu zbiornikiem, który podlega systematycznej kontroli jakości wód jest zbiornik Siemianówka. Zbiornik jest położony na terenie dwóch gmin: Michałowo i Narewka. Powierzchnia zlewni całkowitej zbiornika, łącznie po stronie polskiej i białoruskiej wynosi 1 094 km².

Zbiornik Siemianówka powstał w wyniku spiętrzenia rzeki Narew. Brzeg wschodni zbiornika, przy maksymalnym napełnieniu, oddalony jest od granicy polsko-białoruskiej o około 0,5 km. Zamknięty jest on zaporą czołową przegradzającą koryto rzeki w rejonie wsi: Bondary, Rybaki i Łuka. Brzeg południowy zbiornika w fazie maksymalnego piętrzenia dotyka obszarów leśnych północnego skraju Puszczy Białowieskiej. Powierzchnia maksymalna zbiornika wynosi 32,5 km², a minimalna 11,7 km². Średnia głębokość, przy maksymalnym napełnieniu, wynosi 2,5 m. W najgłębszych miejscach dochodzi do 7 m. Zbiornik osiąga długość około 11 km, przy szerokości 4,5 km.

Drugim zbiornikiem tego typu o znacznie mniejszej powierzchni jest zbiornik Bachmaty o powierzchni 5,6 ha na terenie gminy Dubicze Cerkiewne, który powstał w wyniku spiętrzenia wód Orlanki. Istnieje również zbiornik śródlęśny na rzece Perebel przy miejscowości Topiło, który jest dopływem rzeki Leśna Prawa. W 2002 roku został oddany do użytku zbiornik wodny Repczyce (gmina Kleszczele) o powierzchni lustra wody 10,69 ha.

2.3.1.3. Wody podziemne

Obszar powiatu hajnowskiego cechuje się deficytem wód podziemnych. Większość zasobów wód podziemnych na terenie powiatu hajnowskiego nadaje się do bezpośredniego wykorzystania na cele gospodarcze, a po prostym uzdatnieniu na cele konsumpcyjne, po usuwaniu naturalnych pierwiastków, jakimi są żelazo i mangan.

2.3.1.4. Zaopatrzenie w wodę

Większość gospodarstw domowych na terenie powiatu hajnowskiego jest zaopatrywana w wodę z miejskich i gminnych sieci wodociągowych o długości 616,5 km (stan na XII.2004). Podłączonych do sieci wodociągowej było 11 896 gospodarstw. Gospodarstwa domowe nie posiadające dostępu do scentralizowanego systemu zaopatrzenia w wodę znajdują się w zabudowie kolonijnej, gdzie z powodu odległości i kosztów jeszcze nie doprowadzono wody. Wszystkie gospodarstwa domowe, które są poza systemem zaopatrzenia w wodę z wodociągów posiadają lokalne źródła zaopatrzenia w postaci studni kopanych i wierconych. Niektóre gospodarstwa posiadają dwójakiego rodzaju system zaopatrzenia w wodę.

W 2004 roku na terenie powiatu hajnowskiego pobrano 2 846 dam³ wody na potrzeby gospodarki narodowej i ludności. W tym 580 dam³ zostały pobrane na cele produkcyjne, 124 dam³ do nawodnień w rolnictwie i leśnictwie oraz 2 295 dam³ na cele eksploatacji sieci wodociągowej.

2.3.1.5. Kanalizacja i oczyszczalnie ścieków

Z terenu powiatu hajnowskiego w 2004 roku odprowadzonych zostało ogółem 1 662 dam³ ścieków, w tym 1 535 dam³ komunalnych i 127 dam³ ścieków przemysłowych. Oczyszczenia wymagało 1 553 dam³ odprowadzonych ścieków.

Duży problem dla utrzymania czystości wód powierzchniowych stanowią ścieki komunalne powstające w gospodarstwach domowych. Na terenie powiatu hajnowskiego 58,6% ogółu mieszkańców jest obsługiwanych przez oczyszczalnie, w tym 91,1% ludności zamieszkałej w miastach i tylko 27,9% ludności na terenach wiejskich. Spośród oczyszczonych 1 535 dam³ ścieków komunalnych, 133 dam³ było oczyszczonych biologicznie, a 1 402 dam³ z zastosowaniem procedur o podwyższonym usuwaniu biogenów. Spośród 127 dam³ odprowadzonych ścieków przemysłowych 18 dam³ było oczyszczonych biologicznie, a 109 zostało wprowadzone do sieci kanalizacyjnej.

Kanalizacja sanitarna jest obsługiwana przez 16 oczyszczalni, z czego 13 jest oczyszczalniami komunalnymi, w tym 2 w miastach. Oczyszczalnie komunalne obsługują 58,6% ludności powiatu. Oczyszczalnie obsługują 91,1% mieszkańców miast i tylko 27,9% mieszkańców wsi. Spośród gmin najwięcej mieszkańców jest obsługiwanych przez oczyszczalnie ścieków w mieście Hajnówka (93,6%) i gminach wiejskich, takich jak Białowieża (56,9%) oraz Czeremcha (41,2%). Oczyszczalnie komunalne w 2004 roku oczyściły 1 535 dam³ ścieków, a w tym samym okresie gospodarstwa domowe zużyły 1 216,4 dam³ wody. Oczyszczalnie wytworzyły osady o masie 380 ton suchej masy. Spośród wytworzonych osadów 137 ton było składowane, a ilość osadów nagromadzonych na koniec roku wyniosła 20 ton suchej masy.

2.3.2. Gospodarka odpadami

Na terenie powiatu hajnowskiego w 2004 roku zostało wytworzonych 61,9 tys. Mg odpadów (z wyłączeniem odpadów komunalnych), z czego 50,9 tys. Mg w miastach oraz 11 tys. Mg na terenie wsi. Z wytworzonych odpadów odzyskowi poddano 61,2 tys. Mg odpadów, unieszkodliwieniu poprzez składowanie 0,1 tys. Mg, czasowemu magazynowaniu 0,6 tys. Mg.

2.3.2.1. Odpady komunalne

Na terenie powiatu hajnowskiego w 2004 roku odpadów komunalnych zmieszanych zebrano 10,4 tys. Mg, w tym z gospodarstw domowych 7,3 tys. Mg. W masie odpadów komunalnych około 40-50% stanowią części organiczne, resztę - mineralne.

Analizując strukturę morfologiczną masy odpadów powstających na terenie powiatu hajnowskiego można stwierdzić, że największą grupę odpadów w obiektach infrastruktury stanowią tworzywa sztuczne oraz papier i tektura. W odpadach komunalnych wytwarzanych na terenach miejskich dominują odpady organiczne pochodzenia roślinnego (32%), a na terenach wiejskich - frakcja drobna (poniżej 10 mm), którą stanowi głównie popiół z palenisk domowych (33%). Struktura morfologiczna odpadów komunalnych powoduje, że zdecydowana większość spośród nich nadaje się do recyklingu lub do zagospodarowania poprzez ich przetworzenie.

2.3.2.2. Odpady niebezpieczne

Wśród odpadów komunalnych ułamek procenta, za to niezwykle groźny, stanowią odpady szczególnie niebezpieczne dla człowieka i organizmów żywych. Należą do nich: opakowania z resztkami produktów toksycznych, resztki rozpuszczalników, farb i lakierów, przeterminowane leki i chemikalia, materiały zakaźne, zużyte baterie, lampy jarzeniowe itd.

Problem stanowią odpady zawierające azbest, dla których obecnie jedyną metodą unieszkodliwiania jest składowanie (w województwie jest wybudowane składowisko koło Łomży). Odpady z terenu powiatu wywożone są jednak na specjalistyczne składowiska poza teren województwa podlaskiego na składowiska zlokalizowane na zachodzie Polski.

Na terenie powiatu hajnowskiego brak jest zakładu, który zajmowałby się usuwaniem zwierząt padłych w gospodarstwach rolnych i domowych. Zwierzęta te są w większości grzebane w miejscach przypadkowych, do tego nieprzeznaczonych. Istnieje także problem usuwania odpadów z gabinetów weterynaryjnych, które często trafiają na komunalne składowiska.

Jedynie odpady poszpitalne, medyczne są w większości właściwie unieszkodliwiane poprzez ich utylizację w spalarni odpadów medycznych funkcjonującej przy szpitalu w Hajnówce, pozostała część jest przekazywana do zakładów unieszkodliwiania poza powiat.

Odpady niebezpieczne, takie jak: baterie, akumulatory, oleje silnikowe, świetlówki itp. są unieszkodliwiane poza terenem powiatu hajnowskiego w wyspecjalizowanych zakładach.

2.3.2.3. Składowiska odpadów

Głównym sposobem zagospodarowania odpadów komunalnych w powiecie jest składowanie. Odpady deponuje się obecnie na 17 zalegalizowanych składowiskach, jednak ich stan techniczny i zabezpieczenie przed negatywnym oddziaływaniem na środowisko jest w wielu przypadkach niewystarczający. Większość składowisk nie posiada wyposażenia technicznego ułatwiającego ich eksploatację.

Spośród wszystkich składowisk tylko dwa: w Olchówce, gminie Narewka oraz w gminie Narew zostały zakwalifikowane do dalszej eksploatacji. Wszystkie pozostałe zostaną zamknięte - do roku 2009 (15 składowisk). Do 2004 roku zostało zamkniętych 8 składowisk w gminie Hajnówka. Eksploatowane składowiska odpadów komunalnych zajmują powierzchnię 32,4 ha, a łączna pojemność składowisk wynosi 1 302 885 m³.

Odpady stałe gromadzone są także w miejscach przypadkowych, na tzw. „dzikich wysypiskach”. Dużym problemem jest również zaśmiecanie lasów, poboczy dróg, terenów brzegowych rzek i zbiorników wodnych. Pilnego rozwiązania wymaga także kwestia odpadów pozostawionych przez osoby przekraczające granicę.

2.3.3. Komunikacja

Na terenie powiatu hajnowskiego występują:

- droga krajowa nr 66 - przebiegająca w relacji Bielsk Podlaski - Kleszczele - Czeremcha - granica państwa z międzynarodowym przejściem granicznym w Połowcach; posiada nawierzchnię bitumiczną, ale wymagającą remontu;
- drogi wojewódzkie - nr 691 Hajnówka - Kleszczele, nr 693 Kleszczele - Siemiatycze, nr 685 - Zabłudów - Hajnówka, nr 687 Nowosady - Narewka - Michałowo i nr 689 Bielsk Podlaski - Hajnówka - Białowieża - granica państwa; mimo utwardzonej nawierzchni wymagają one gruntownych remontów i modernizacji, gdyż nie są dostosowane do szybko zwiększającego się nasilenia ruchu drogowego; nie są też wyposażone w parkingi i zatoki autobusowe, co ogranicza w znacznym stopniu możliwości manewrowe w ruchu samochodowym;
- drogi powiatowe - o długości 510 km, w tym około 17 km o nawierzchni brukowcowej, 83 km o nawierzchni powierzchniowo utwardzonej, 166 km o powierzchni mineralno-asfaltowej, 85 km o nawierzchni mineralno-smołowej, 146 km o nawierzchni żwirowej i 13 km o nawierzchni gruntowej;
- drogi gminne - o długości 337 km, w tym 200 km dróg utwardzonych;
- drogi lokalne (miejskie) - o długości 90 km, w tym 38 km dróg utwardzonych.

Przez obszar powiatu hajnowskiego przebiegają następujące linie kolejowe:

- Białystok - Bielsk Podlaski - Kleszczele - Czeremcha - granica państwa,
- Warszawa - Siedlce - Siemiatycze - Czeremcha - Hajnówka - Cisówka - granica państwa.

Stan techniczny tych linii jest niezadowalający. Występują ograniczenia prędkości przejazdu pociągów nawet do 30 km/h. Linie te ze względu na połączenia z ośrodkami administracji

wojewódzkiej i powiatowej, a także za stolicą, mają istotne znaczenie w zakresie obsługi komunikacyjnej.

Z ruchu kolejowego w 1994 roku wyłączono linię Białowieża - Hajnówka - Bielsk Podlaski. Ograniczono kolejowy ruch osobowy na trasie Czeremcha - Hajnówka - Cisówka, a nawet Bielsk Podlaski - Kleszczele - Czeremcha.

Kolejowe przejście graniczne (osobowe i towarowe) w Czeremsze ma znormalizowany tor do Brześcia na Białorusi. Na kolejnym przejściu towarowym w Siemianówce w kierunku Wołkowyska na Białorusi wymagane jest dostosowywanie wagonów do tzw. „szerokich” torów.

Dominującym środkiem komunikacji zbiorowej w powiecie jest PKS. W 2004 roku uruchomiono kursy mikrobusów na dwóch liniach komunikacyjnych tj. Bielsk Podlaski - Hajnówka - Białowieża i Hajnówka - Budy - Białowieża. W 2005 uruchomiono kursowanie mikrobusów na linii Hajnówka - Leśna i Hajnówka - Siemieniakowszczyzna, a w 2006 roku na linii Czeremcha - Hajnówka - Łosinka oraz Łosinka - Białystok.

2.3.4. Przejścia graniczne

W związku z przygranicznym położeniem powiatu hajnowskiego na jego terenie funkcjonują następujące przejścia graniczne z Białorusią:

- drogowe osobowe w Połowcach (tylko dla obywateli Polski i Białorusi),
- kolejowe międzynarodowe: osobowe w Czeremsze (znormalizowany tor do Brześcia na Białorusi),
- kolejowe towarowe w Siemianówce (wymagane dostosowywanie wagonów do „szerokich” torów),
- międzynarodowe przejście dla ruchu pieszego i rowerowego w Puszczy Białowieskiej Białowieża - Piererow.

2.3.5. Identyfikacja problemów

Powietrze atmosferyczne

- ⇒ Występowanie uciążliwości w postaci „niskiej emisji” pochodzącej ze spalania paliw wysoko zanieczyszczających, głównie węgla.
- ⇒ Niski stopień wykorzystania źródeł energii odnawialnej.
- ⇒ Brak gazyfikacji powiatu.
- ⇒ Wzrastający wskaźnik zanieczyszczeń komunikacyjnych.
- ⇒ Pogarszanie się klimatu akustycznego, głównie na terenach zurbanizowanych spowodowane przez wzrost natężenia ruchu, w tym wzrost udziału samochodów ciężarowych w ruchu.

Rolnictwo

- ⇒ Niewielka liczba gospodarstw rolnych produkujących „zdrową żywność”- ekologicznych.
- ⇒ Brak rozwiązywanej gospodarki gnojowicą w gospodarstwach.
- ⇒ Wysoki udział gleb niskoprodukcyjnych.
- ⇒ Występowanie gleb wymagających rekultywacji.

Przemysł

- ⇒ Istnienie zakładów bazujących na przestarzałych technologiach (istnienie zakładów wymagających dekapitalizowania w zakresie infrastruktury ekologicznej).

Gospodarka odpadami

- ⇒ Brak w pełni rozwiniętego systemu selektywnej zbiórki surowców wtórnych.

- ⇒ Brak systemu zagospodarowania odpadów komunalnych, opakowaniowych, biodegradowalnych i budowlanych.
- ⇒ Nieuporządkowana gospodarka odpadami niebezpiecznymi (azbest, PCB).
- ⇒ Brak zorganizowanego systemu unieszkodliwiania odpadów weterynaryjnych, padłych zwierząt.
- ⇒ Brak składowisk odpadów spełniających wymagania prawne (występowanie „dzikich wysypisk”).

Gospodarka wodno-ściekowa

- ⇒ Konieczność modernizacji niektórych istniejących oczyszczalni ścieków z uwagi na potrzebę dostosowania parametrów oczyszczanych ścieków do obowiązujących norm.
- ⇒ Nieuporządkowany system kanalizacji deszczowej w miastach.
- ⇒ Zbyt niski stopień skanalizowania obszarów wiejskich.
- ⇒ Niedostatek zbiorników małej retencji.
- ⇒ Niedostateczna infrastruktura w zakresie gospodarki ściekowej - kanalizacja, oczyszczalnie ścieków.

Transport

- ⇒ Niedostateczna jakość dróg asfaltowych oraz zbyt duża ilość nawierzchni żwirowych.
- ⇒ Sukcesywne ograniczanie liczby kursów pociągów pasażerskich.
- ⇒ Duża wypadkowość w ruchu drogowym wynikająca z nieostrożnej, często zbyt szybkiej jazdy.
- ⇒ Brak dróg dla rowerzystów.

Przejścia graniczne

- ⇒ Mała przepustowość przejścia granicznego Połowce – Pieszczatka.
- ⇒ Brak międzynarodowego samochodowego przejścia granicznego.
- ⇒ Słabe wykorzystanie przejścia rowerowego i pieszego Białowieża – Piererow.

2.4 Turystyka

2.4.1. Walory turystyczne i rekreacyjne

Środowisko naturalne powiatu hajnowskiego stanowi szczególną atrakcję dla gości z kraju i zagranicy. Bogactwo przyrody tego obszaru niepowtarzalnie komponuje się z pięknem krajobrazów.

Główną atrakcją turystyczną tego regionu stanowi Puszcza Białowieska z Białowieskim Parkiem Narodowym, licznymi rezerwatami i pomnikami przyrody, szlakami turystycznymi prowadzącymi do najbardziej odległych jej zakątków, ścieżkami dydaktycznymi, osadami śródleśnymi oraz kolejką wąskotorową z Hajnówki do miejscowości Topiło.

Interesującymi miejscami do wypoczynku i rekreacji są okolice zbiorników wodnych: Siemianówka (utworzony na rzece Narew w gminie Narewka, doskonałe miejsce do wędkowania i podglądania ptaków), Repczyce (utworzony na rzece Nurzec w gminie Kleszczele), Bachmaty (powstały na rzece Orlanka w gminie Dubicze Cerkiewne) i śródleśne stawy w miejscowości Topiło (utworzone na rzece Perebel w gminie Hajnówka). Jedne z nich to doskonałe miejsca do wędkowania inne - do uprawiania sportów wodnych. W okresie letnim do dyspozycji turystów indywidualnych są wypożyczalnie sprzętu rekreacyjnego, zlokalizowane przy zbiornikach wodnych. Podobnie doliny rzek Narew i Narewka oferują swoje skarby miłośnikom natury, wędkarzom oraz ornitologom.

Niezwykle cenne są walory kulturowe Powiatu Hajnowskiego, na terenie którego od stuleci żyją obok siebie ludzie różnych narodowości i wyznań: Polacy, Białorusini, Ukraińcy, katolicy, prawosławni i wyznawcy innych religii. Współistnienie różnych narodowości i kultur przejawia się między innymi w zróżnicowanej architekturze obiektów sakralnych, tradycjach religijnych czy też

w miejscowym dialekcie. Zabytkowe są również układy przestrzenne wielu miejscowości, jak również drewniane budownictwo wiejskie z drewnianymi elementami zdobniczymi. Przykładem unikatowego drewnianego budownictwa architektonicznego jest Kraina Otwartych Okiennic, którą tworzą trzy wsie: Trześcianka, Puchły i Soce.

Zabytki etnograficzne gromadzone są w licznych skansenach i muzeach. Na terenie powiatu odbywają się liczne wydarzenia kulturalne: festyny, festiwale, przeglądy, wystawy, pokazy, plenery promujące kulturę powiatu hajnowskiego.

2.4.2. Ruch turystyczny

Puszcza Białowieska, jako największa atrakcja powiatu hajnowskiego, sprzyja rozwojowi turystyki i wypoczynku. Największą popularnością wśród turystów cieszą się obiekty Białowieskiego Parku Narodowego, m.in. Muzeum Przyrodniczo - Leśne w Białowieży, Rezerwat Pokazowy Żubrów, Park Pałacowy, Obszar Ochrony Ścisłej, Obręb Ochronny Hwoźna.

W 2005 roku Białowieski Park Narodowy odwiedziło około 140 tys. turystów, z czego niemal 90% stanowią turyści krajowi.

2.4.3. Zagospodarowanie turystyczne

Na terenie powiatu hajnowskiego funkcjonuje: 15 oznakowanych szlaków turystycznych o łącznej długości 404 km, w tym 7 szlaków rowerowych na terenie gmin: Narewka, Hajnówka, Czeremcha, Kleszczele, Dubicze Cerkiewne i Białowieża o łącznej długości 213 km; 9 tras ścieżek edukacyjnych na terenie Nadleśnictw: Hajnówka, Białowieża i Browsk o łącznej długości 47 km. Istnieje również szlak samochodowy o długości ok. 90 km, którego trasa nie jest oznakowana, ale do dyspozycji zainteresowanych dostępny jest folder opisujący szlak. Z inicjatywy Starostwa Powiatowego przewiduje się w najbliższym czasie ustawienie znaków drogowych informujących o niektórych atrakcjach turystycznych powiatu hajnowskiego (projekt pilotażowy).

Na terenie powiatu hajnowskiego do dyspozycji turystów są wyznaczone miejsca ogniskowe i wieże widokowe. Niecodzienną atrakcją stanowi przejazd kolejką wąskotorową m.in. do śródleśnej osady Topiło. Obecnie wykorzystywane jest ok. 17 km kolejek. Ponadto do dyspozycji turystów indywidualnych są wypożyczalnie rowerów, zlokalizowane głównie w Białowieży.

2.4.4. Infrastruktura turystyczna

Rozwój turystyki jest w decydującym stopniu uzależniony od bazy turystyczno-wypoczynkowej. Baza noclegowa regionu to bogata sieć obiektów o różnym standardzie. Hotele o wysokiej jakości usług zachęcają do przyjazdów swą ofertą konferencyjną. Domy i ośrodki wypoczynkowe, schroniska oferują pobyty dla dzieci i młodzieży, natomiast kwatery agroturystyczne zapraszają rodziny i osoby indywidualne.

Na terenie powiatu funkcjonuje około 100 obiektów noclegowych, w tym 5 hoteli o wyższym standardzie oraz 70 kwater agroturystycznych, poza tym pensjonaty, schroniska młodzieżowe (całoroczne i sezonowe), kempingi, pola namiotowe. Do dyspozycji turystów jest 2072 miejsc noclegowych, w tym około 600 to miejsca w kwaterach agroturystycznych.

Na terenie powiatu funkcjonują różnorodne obiekty gastronomiczne, jest ich 54 i dysponują 2950 miejscami konsumpcyjnymi. Najbardziej urozmaiconą ofertę gastronomiczną posiada Białowieża i Hajnówka.

Wszelkich informacji o infrastrukturze turystycznej powiatu hajnowskiego udziela działający w Hajnówce punkt informacji turystycznej - Centrum Turystyki Regionu Puszczy Białowieskiej, działające przy ul. 3-go Maja 45 w ramach Wydziału Promocji, Rozwoju Regionalnego, Turystyki i Współpracy z Zagranicą Starostwa Powiatowego w Hajnówce.

Poza tym w powiecie hajnowskim funkcjonują punkty informacji turystycznej, znajdujące się w Białowieży (BPN, PTTK, Szkolne Schronisko Młodzieżowe). W związku z rosnącym

zainteresowaniem cudzoziemców istnieje potrzeba podniesienia kwalifikacji językowych osób w nich pracujących. Dwa punkty informacji turystycznej (W Hajnówce i Białowieży) włączone są do zintegrowanego systemu informacji turystycznej województwa podlaskiego, w ramach którego następuje systematyczne wprowadzanie i aktualizacja informacji z terenu powiatu hajnowskiego w działającym 24 h/dobę info-kiosku. Planowane jest również ustawienie info-kiosku na przejściu granicznym Białowieża – Piererow. Pozostałe punkty informacji turystycznej działają przy Gminnych Ośrodkach Kultury w Dubiczach Cerkiewnych i Czeremsze, czy też przy Ośrodkach Sportu i Rekreacji np. w Narewce.

W powiecie hajnowskim działa biuro PTTK oddział w Białowieży, Stowarzyszenie Agroturystyczne „Żubr” zrzeszające kwatery, jak również biura obsługujące ruch turystyczny, przede wszystkim specjalizujące się w obsłudze turystyki przyjazdowej.

2.4.5. Identyfikacja problemów

Aktualne problemy w zakresie turystyki:

- ⇒ Niewielka liczba wyeksponowanych atrakcji turystycznych w Hajnówce i okolicy, Narewce, Dubiczach Cerkiewnych i innych miejscowościach.
- ⇒ Niewystarczające wykorzystanie bogactwa kulturowego regionu jako atrakcji turystycznych.
- ⇒ Niedoinwestowanie obiektów stanowiących dziedzictwo kulturowe i eksponujących elementy dziedzictwa kulturowego powiatu.
- ⇒ Niewystarczająca sieć szlaków rowerowych w powiecie hajnowskim, z towarzyszącą tzw. małą infrastrukturą (wiaty, tablice informacyjne, stojaki na rowery, wykonane z drewna w jednolitym stylu).
- ⇒ Brak szlaku transgranicznego.
- ⇒ Potrzeba modernizacji schroniska młodzieżowego w Białowieży, brak schroniska młodzieżowego w Hajnówce.
- ⇒ Brak jednolitego oznakowania atrakcji turystycznych na terenie powiatu.
- ⇒ Niewystarczający standard usług w niektórych obiektach turystycznych; brak umiejętności obsługi w j. obcym.
- ⇒ Hajnówka jako główna „Brama do Puszczy” posiada słabą infrastrukturę turystyczno-rekreacyjną (niedobór obiektu wypoczynkowo-turystycznego, brak krytej pływalni, niedobór ścieżek edukacyjnych w najbliższej okolicy miasta, zanieczyszczenie terenów przyleśnych).

2.5. Gospodarka

2.5.1. Podstawowa struktura branż

Wg danych na 31.XII.2004 r. na terenie powiatu hajnowskiego zarejestrowanych było 3372 podmiotów gospodarczych, z czego 1734 zarejestrowanych w mieście Hajnówka. W przeważającej większości podmioty te reprezentują sektor prywatny (około 96% wszystkich podmiotów gospodarczych ogółem). Ponad 80% podmiotów to osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą. Pozostałe podmioty gospodarcze to według ilości: fundacja, stowarzyszenia lub organizacje społeczne (3%), spółki cywilne (2,6%), spółki handlowe (2,2%) i spółdzielnie (0,9%).

Struktura podmiotów gospodarczych w rozbiciu na sektory (stan na 31.XII.2004 r.):

- Rolnictwo, łowiectwo i leśnictwo: 319
- Przemysł: 705
- Budownictwo: 302
- Handel i naprawy: 840
- Hotele i restauracje: 78
- Transport, gospodarka magazynowa i łączność: 121
- Pośrednictwo finansowe: 125

- Obsługa nieruchomości i firm: 283
- Pozostałe: 599.

Dominującą pozycję w działalności gospodarczej zajmują zakłady przemysłowe i zakłady rzemieślnicze związane z przetwórstwem drewna, gdzie produkuje się m.in.: tarcicę, płyty klejone, materiały podłogowe, meble różnego rodzaju, domki letniskowe, elementy na domy mieszkalne, stolarkę budowlaną, palety, skrzynki, galanterię drzewną, węgiel drzewny i aktywny. Wiele z tych produktów jest przedmiotem eksportu.

W powiecie istnieją również prężnie rozwijające się zakłady przemysłu maszynowego, produkujące m.in. traktory, maszyny i urządzenia do przemysłu drzewnego i leśnictwa, ekologiczne kotłownie, piece grzewcze.

Powiat hajnowski może poszczycić się zdrowymi, bo pochodzącymi z najzdrowszego ekologicznie obszaru „Zielonych Płuc Polski”, produktami mleczarskimi, zielarskimi, mięsnymi i piekarskimi. Znane są również wyroby przemysłu ceramiki budowlanej.

2.5.2. Struktura przedsiębiorstw

Do podmiotów gospodarczych zatrudniających największą liczbę osób należą:

- „Pronar” sp. Z o.o. w Narwi (branża maszynowa)
- Furnel S.A. w Hajnówce (branża drzewna),
- Okręgowa Spółdzielnia Mleczarska w Hajnówce (branża spożywcza),
- Zakłady Maszynowe „Hamech” w Hajnówce (branża maszynowa),
- „Euro Postęp” - Zakład Pracy Chronionej Spółka z o.o w Hajnówce (branża krawiecka),
- Przedsiębiorstwo Energetyki Ciepłej sp. Z o.o. w Hajnówce (branża energetyczna),
- PSS „Społem” w Hajnówce (branża spożywcza),
- GRYFSKAND Sp z o. o. Zakład Produkcyjny w Hajnówce (branża chemiczna),
- Przedsiębiorstwo Ceramiki Budowlanej w Starym Lewkowie (branża budowlana),
- Zakłady Kolarskie „Moderator” w Hajnówce (branża maszynowa)
- RUNO sp. z o.o. w Hajnówce (branża spożywcza),
- Przedsiębiorstwo Usług Komunalnych Spółka z o.o. w Hajnówce
- Samodzielny Publiczny Zakład Opieki Zdrowotnej w Hajnówce
- Gminna Spółdzielnia "Samopomoc Chłopska".

2.5.3. Instytucje wsparcia biznesu

Istotnym warunkiem sprawnego funkcjonowania lokalnych podmiotów gospodarczych oraz przyciągania inwestorów zewnętrznych jest otoczenie biznesu, czyli instytucje i organizacje wspierające rozwój przedsiębiorczości, prowadzące działalność doradczą i marketingową.

Na terenie powiatu hajnowskiego działają dwie organizacje zajmujące się świadczeniem usług doradczych, szkoleniami, poszukiwaniem rynków zbytu dla przedsiębiorstw i rzemieślników. Należą do nich:

Centrum Wspierania Biznesu w Hajnówce, działające przy Podlaskiej Fundacji Rozwoju Regionalnego. Świadczy pomoc doradczą w zakresie:

- sporządzania biznes planów,
- opracowywania studiów wykonalności,
- przygotowywania programów naprawczych dla firm.

Centrum Wspierania Biznesu w Hajnówce w ramach Funduszy Pożyczkowych udziela pożyczek dla:

- mikro i małych przedsiębiorstw oraz
- na rozpoczęcie działalności gospodarczej

z przeznaczeniem na cele związane z prowadzoną działalnością gospodarczą: zakupy inwestycyjne, kapitał obrotowy.

Rocznie z usług świadczonych przez Centrum korzysta średnio ponad 250 firm.

Cech Rzemiosł Różnych w Hajnówce działa od 1966 roku. Cech jest społeczno-zawodową organizacją rzemiosła zrzeszająca na zasadzie dobrowolności członków z następujących branż: mechanika pojazdowa, stolarstwo, fryzjerstwo, hafciarstwo, krawiectwo, piekarstwo, ciastkarstwo (cukiernictwo), malarstwo i tapeciarstwo, sprzedawca, instalatorstwo elektryczne, instalatorstwo sanitarne, tele i radiomechanika. Obecnie zrzesza 68 członków (dane z IX. 2006 roku).

Rzemieślnicy najczęściej korzystają z biura Cechu w formie:

- poradnictwa
- zawierania umów uczniowskich w celu nauki zawodu
- kompletowania dokumentów do egzaminu czeladniczego lub mistrzowskiego oraz emerytury lub renty
- pomocy w rozliczaniu się z podatków
- refundowanie poniesionych kosztów za szkolenie uczniów
- sporządzanie dokumentacji powypadkowej
- sporządzania i kompletowania dokumentacji dla zakładów odwiedzanych przez Państwową Inspekcję Pracy lub Stację Sanitarną.

Przy Cechu, decyzją Starostwa Powiatowego z dnia 26.06.2002 roku, powołano Ośrodek Szkolenia Zawodowego w celu kształcenia kursowego zrzeszonych członków jak również nie zrzeszonych pracodawców.

Poza działalnością szkoleniową Cech prowadzi usługi w zakresie:

- ocena ryzyka zawodowego – niezbędne do oceny stopnia zagrożenia stanowiska pracy,
- sporządzenie dokumentacji powypadkowej – w pracy i w drodze do pracy lub z pracy do domu,
- pomoc w prowadzeniu dokumentacji rozliczeniowej podatków, składek ZUS i spraw BHP.

2.5.4. Struktura zatrudnienia

W powiecie hajnowskim było zatrudnionych (wg stanu na dzień 31.12.2004 r. - dane dotyczą podmiotów gospodarczych w których liczba pracujących przekracza 9 osób) 8892 osób, z czego 4915 w mieście Hajnówka. W rozbiciu na poszczególne sektory sytuacja przedstawia się następująco:

- rolnictwo, łowiectwo, leśnictwo i rybactwo - 364 osób
- przemysł i budownictwo - 2878 osób
- usługi rynkowe - 3045 osób
- usługi nierynkowe - 2605 osób.

2.5.5. Identyfikacja problemów

Przedsiębiorczość mieszkańców powiatu hajnowskiego jest stosunkowo słaba. Ubożęjące z roku na rok społeczeństwo oraz brak programów poprawy istniejącego stanu rzeczy nie aktywizują lokalnej społeczności. Do głównych przyczyn niedostatecznego rozwoju przedsiębiorczości w rejonie Puszczy Białowieskiej należy zaliczyć:

- ⇒ Brak postrzegania możliwości rozwoju w związku z ograniczeniami działalności gospodarczej na obszarach chronionych i w bezpośrednim ich sąsiedztwie.
- ⇒ Brak instytucji pełniących skutecznie rolę pobudzania przedsiębiorczości mieszkańców.
- ⇒ Brak dostatecznej liczby instytucji wsparcia biznesu.
- ⇒ Mały stopień zrzeszania się podmiotów gospodarczych.
- ⇒ Słaba dostępność instrumentów wsparcia typu fundusz poręczeniowy czy pożyczkowy.

2.6. Sfera społeczna

2.6.1. System edukacji

2.6.1.1 Funkcjonujące placówki edukacyjne

W powiecie hajnowskim, w każdej gminie funkcjonują gimnazja, szkoły podstawowe i przedszkola. Młodzież kończąca te szkoły może kontynuować naukę w następujących placówkach oświatowych:

Zespół Szkół Zawodowych w Hajnówce w tym:

- Technikum im. Tadeusza Kościuszki, w ramach którego działają: Technikum Drzewno-Mechaniczne, Liceum Ekonomiczne
- Liceum Profilowane
- Zasadnicza Szkoła Zawodowa
- Szkoła Policealna

Zespół Szkół Leśnych w Białowieży w tym:

- Technikum Leśne
- Szkoła Policealna
- Szkoła Policealna dla Dorosłych.

Zespół Szkół Ogólnokształcących w Hajnówce w tym:

- Liceum Ogólnokształcące
- Liceum Ogólnokształcące dla Dorosłych
- Uzupełniające Liceum Ogólnokształcące dla Dorosłych

Zespół Szkół z Dodatkową Nauką Języka Białoruskiego w Hajnówce w tym:

- Liceum Ogólnokształcące
- Gimnazjum Publiczne

Zespół Szkół Nr 4 w Hajnówce w tym:

- Szkoła Podstawowa Specjalna
- Powiatowe Gimnazjum Specjalne
- Szkoła Specjalna Przystosowana do Pracy

Hajnowskie Centrum Kształcenia Zawodowego w Hajnówce w tym:

- Centrum Kształcenia Ustawicznego w ramach którego działają: Uzupełniające Technikum dla Dorosłych, Szkoła Policealna dla Dorosłych
- Centrum Kształcenia Praktycznego
- Ośrodek Doskonalenia i Doksztalania Zawodowego

Ponadto w powiecie funkcjonują takie placówki oświatowe jak:

- Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna w Hajnówce
- Schronisko Młodzieżowe w Białowieży
- Ośrodek Edukacji Przyrodniczej BPN.
- Ośrodek Edukacji Leśnej „Jagiellońskie”

Na terenie nadleśnictw uruchomione zostały leśne ścieżki edukacyjne.

W Białowieży działalność prowadzą też trzy duże placówki naukowe:

- Białowieska Stacja Geobotaniczna Uniwersytetu Warszawskiego
- Zakład Badania Ssaków Polskiej Akademii Nauk
- Zakład Lasów Naturalnych Instytutu Badawczego Leśnictwa

W Hajnówce funkcjonuje Wydział Zamiejscowy Politechniki Białostockiej w Hajnówce kształcąca na kierunku Zarządzanie Ochroną Środowiska.

2.6.1.2. Aktualna sytuacja w sferze edukacji

Aktualnie realizowane są następujące zadania z zakresu edukacji:

- ⇒ Wdrażany jest system restrukturyzacji edukacji szkolnej na etapie ponadgimnazjalnym w powiecie hajnowskim zakładający zróżnicowanie struktury zawodowej kształczonej młodzieży, dostosowanie kierunków kształcenia do potrzeb lokalnego rynku pracy;
- ⇒ Zwiększa się udział młodzieży wiejskiej w szkołach średnich poprzez system stypendialny przy udziale środków z Europejskiego Funduszu Społecznego i budżetu państwa;
- ⇒ Realizowany jest program kształtowania postaw przedsiębiorczych w procesie kształcenia młodzieży w szkołach ponadgimnazjalnych w ramach zajęć o przedsiębiorczości;
- ⇒ Rozwijane są różne formy doskonalenia nauczycieli (studia podyplomowe, kursy, szkolenia, warsztaty itp.);
- ⇒ Pozyskiwane są środki pozabudżetowe z funduszy strukturalnych na poprawę warunków pracy nauczycieli i nauki uczniów;
- ⇒ W szkołach realizowane są projekty w zakresie wymiany młodzieży z krajów Unii Europejskiej oraz współpracy transgranicznej z naszymi sąsiadami;
- ⇒ Czynione są próby zdobycia środków z funduszy europejskich na remonty, modernizację i termomodernizację budynków szkolnych.

2.6.2. System opieki zdrowotnej

System służby zdrowia funkcjonuje w głównej mierze w oparciu o działalność będącego wielospecjalistycznym szpitalem powiatowym Samodzielnego Publicznego Zakładu Opieki Zdrowotnej w Hajnówce, funkcjonujące w jego strukturze przychodnie rejonowe, gminne i wiejskie ośrodki zdrowia oraz dodatkowo w oparciu o działające na terenie miasta Hajnówka, gminy Czyże i miasta Kleszczele niepubliczne zakłady opieki zdrowotnej.

2.6.2.1. Realizacja zadań z zakresu opieki zdrowotnej

W okresie wdrażania strategii zrównoważonego rozwoju zrealizowano już następujące zadania z zakresu ochrony zdrowia:

- ⇒ Opracowano założenia systemu opieki zdrowotnej w powiecie hajnowskim, które zostały zawarte w „Regionalnym Programie Restrukturyzacji Publicznej Ochrony Zdrowia w województwie podlaskim”.
- ⇒ Na terenie powiatu powstały 3 Niepubliczne Zakłady Opieki Zdrowotnej w mieście Hajnówka, w Kleszczelach i Czeremsze oraz w Czyżach.

Na terenie powiatu funkcjonuje SP ZOZ, który podlega systematycznie podejmowanym działaniom restrukturyzacyjnym (tworzenie nowych oddziałów szpitalnych: Zakład Pielęgnacyjno–Opiekuńczy – 1999 r., Oddział Rehabilitacyjny, Oddział Psychiatryczny, Pododdział dla przewlekłe chorych – 2001 r., Szpitalny Oddział Ratunkowy – 2002 r., Oddział Rehabilitacji Diennej – 2004 r., Zakład Opiekuńczo – Lecznicy – 2006 r. i poradni specjalistycznych), inwestycyjnym (zakupy specjalistycznego sprzętu i wyposażenia) oraz modernizacyjnym (poprawa infrastruktury szpitalnej).

W ramach profilaktyki prozdrowotnej cyklicznie prowadzone są akcje: Program Profilaktyki Antynikotynowej, Program Zdrowy Styl Życia, Światowy Tydzień Zdrowia, Dzień bez Papierosa, Tydzień dla Serca, Dekada Walki z Gruźlicą, Międzynarodowy Dzień Walki z AIDS, Program Profilaktyki Raka Szyjki Macicy, Program Profilaktyki Raka Piersi, Program Profilaktyki Chorób

Układu Krążenia, Program Profilaktyki Gruźlicy, Program Profilaktyki Przewlekłej Obturacyjnej Choroby Płuc.

Cyklicznie co dwa lata Starostwo Powiatowe wspólnie z SP ZOZ w Hajnówce i Polskim Stowarzyszeniem Diabetyków Oddział Rejonowy w Hajnówce przeprowadza akcję badania cukru i cholesterolu pod nazwą „Zdążyć przed cukrzycą”.

2.6.3. Kultura Fizyczna

Powiat Hajnowski uczestniczy w promocji oraz dofinansowywaniu szeregu imprez sportowych organizowanych szczególnie przez organizacje pozarządowe z terenu powiatu hajnowskiego (np. imprezy organizowane przez Powiatowy Szkolny Związek Sportowy, Ludowe Zespoły Sportowe).

2.6.4. Tożsamość kulturowa

Cennym bogactwem powiatu hajnowskiego jest różnorodność narodowościowa i wyznaniowa jego mieszkańców. Każda grupa narodowościowa zachowuje swoją własną specyfikę kulturową, która przejawia się w budownictwie, obrzędach, muzyce itp. Współistnienie różnych narodowości, kultur i wyznań przejawia się zróżnicowaniem tradycji religijnych i narodowych oraz używanym w regionie dialekcie mieszanym. W powiecie hajnowskim działają ośrodki kultury, kluby i świetlice wiejskie oraz biblioteki. W każdej gminie w ciągu roku organizuje się przynajmniej kilka dużych imprez kulturalnych, z których niektóre znane są już w kraju i za granicą np.:

- Międzynarodowy Festiwal Hajnowskie Dni Muzyki Cerkiewnej w Hajnówce,
- Hajnowski Festiwal Muzyki Kameralnej i Organowej w Hajnówce,
- Festiwal „Piosenka Białoruska” - przegląd powiatowy w Hajnówce,
- Wojewódzki Przegląd Zespołów Kolędniczych w Hajnówce,
- Spotkania folkowe „Z wiejskiego podwórza” w Czeremsze,
- Noc Kupały – w różnych gminach (Białowieża, Narewka, Dubicze Cerkiewne),
- Festyn Archeologiczny w Zbuczu,
- Festyny ludowe w gminach,
- Festyn Miodowy w Białowieży,
- Żubrowisko w Białowieży,
- Lato z Radiem w Hajnówce itp.

Powiat Hajnowski uczestniczy w promocji oraz dofinansowywaniu szeregu imprez kulturalnych o charakterze powiatowym organizowanych szczególnie przez organizacje pozarządowe oraz samorządowe i instytucje kulturalne z terenu powiatu.

2.6.4.1. Stan obiektów dziedzictwa kulturowego w powiecie hajnowskim

Zabytki oraz obiekty o wartościach historycznych, zabytkowych i kulturowych znajdujące się na terenie poszczególnych gmin:

Gmina Dubicze Cerkiewne

Dubicze Cerkiewne: Cerkiew Prawosławna p.w. Opieki Matki Boskiej, Cmentarz przycerkiewny;

Stary Kornin: 2 Cerkwie Prawosławne p.w. Św. Anny i p.w. Św. Michała oraz kapliczka nad źródłem z cudowną wodą;

Werstok: Cerkiew Prawosławna p.w. Podwyższenia Krzyża Świętego;

Jodłówka: Zespół podworski (dwór drewniany, czworak drewniany, budynek gospodarczy, park krajobrazowy);

Koryciski: Wiatrak holenderski, Kuźnia drewniana;

Grabowiec: Wiatrak koźlak, Głaz narzutowy.

Gmina Czyże

Czyże: Cerkiew cmentarna p.w. Św.Św. Kosmy i Damiana, rozplanowanie przestrzenne wsi;

Lady: Kapliczka Prawosławna, Cmentarz przy dawnej kaplicy dworskiej, Kapliczka ze źródłem;

Zbucz: Wczesnośredniowieczne grodzisko.

Gmina Narewka

Narewka: Cmentarz z końca XVIII w., Cerkiew Prawosławna p.w. Św. Mikołaja, budynek po byłej szkole w Narewce -1904r., pomnik poświęcony spacyfikowanym wsiom, kirkut - żydowski cmentarz.

Masiewo: Cmentarz ewangelicki, Drewniana architektura: zdobnictwo, okienne, szeregowa zabudowa wsi, Piwnice tzw. „sklepy”;

Lewkowo Stare: Cerkiew prawosławna p.w. Św.Św. Piotra i Pawła;

Siemianówka: Cerkiew prawosławna p.w. Św. Jerzego;

Świnoroje: Mogiły z I wojny światowej - jeńców rosyjskich;

Podlewkowo: Mogiły z I wojny światowej - żołnierzy rosyjskich;

Pasiek: Mogiły z II wojny światowej -żołnierzy rosyjskich;

Zabłotczyzna: Zbiorowa mogiła pomordowanej społeczności żydowskiej;

Tarnopol: Miejsce pamięci narodowej, miejsce kaźni ludności radzieckiej i miejscowej z Łuki i Tarnopola.

Gmina Kleszczele

Dobrowoda: Kaplica Prawosławna cmentarna p.w. Św. Paraskiewy, kapliczka Prawosławna;

Kleszczele: Zespół kościoła p.w. Św. Zygmunta Burgundzkiego, zespół cerkwi prawosławnej p.w. Zaśnięcia Najświętszej Marii Panny, dzwonnica drewniana z 1709 r., zespół dworca kolejowego z końca XIX wieku;

Kośna: Zespół cerkwi prawosławnej p.w. Św. Mikołaja;

Saki: Zespół cerkwi prawosławnej cmentarnej p.w. Św. Dymitra.

Gmina Narew

Narew, Trześcianka, Soce, Puchły: zabytkowe układy urbanistyczne oraz drewniana zabudowa wsi;

Narew: Kościół p.w. Wniebowzięcia NMP i Św. Stanisława Kostki z XVIII wieku, cerkiew p.w. Podwyższenia Krzyża Świętego z XIX w., cmentarz żydowski.

Koźliki, Odrynki, Trześcianka, Łosinka, Puchły, Tyniewiczze Duże: drewniane cerkwie prawosławne.

Gmina Hajnówka

Nowe Berezowo: cerkwie greko-katolickie (obecnie prawosławne) p.w. Św. Jana Teologa i cmentarna p.w. Przemienienia Pańskiego, cerkiew prawosławna p.w. Wniebowstąpienia

Pańskiego, cmentarze prawosławne, kapliczka prawosławna Św. Aleksandra Newskiego z XIX w., szkoła drewniana, spichlerz przy parafii;

Czyżyki: kapliczka prawosławna, zagroda z końca XIX w., wiatrak holenderski drewniany, 2 wiatraki koźlaki drewniane, cmentarz prawosławny;

Dubiny: Zespół Cerkwi prawosławnej p.w. Zaśnięcia NMP, Zespół kaplicy cmentarnej prawosławnej z XIX w., cmentarze prawosławne;

Nowosady: domy z XIX w.;

Olszyna: wiatrak holenderski drewniany z 1946 r.;

Orzeszkowo: cerkiew prawosławna cmentarna p.w. Wniebowstąpienia Pańskiego, 2 wiatraki drewniane, cmentarz prawosławny.

Gmina Białowieża

Białowieża i okolice: Park Pałacowy, zabudowania carskie, cerkiew p.w. Św. Mikołaja, drewniane budownictwo mieszkaniowe, skansen drewnianego budownictwa podlaskiego, kościół katolicki z pocz. XX w.

Budy: skansen budownictwa drewnianego.

Gmina Czeremcha

Czeremcha wieś: cerkiew p.w. Kosmy i Damiana z XVIII w., cmentarz prawosławny;

Czeremcha Osada: dom po byłej przychodni z XIX w., domy z XIX i pocz. XX w., cmentarz katolicki;

Zubacze: zespół cerkwi prawosławnej p.w. Opieki Matki Boskiej;

Bobrówka: grodzisko wczesnośredniowieczne;

Kuzawa: cerkiew i cmentarz prawosławny;

Jancewicze: pozostałości parku dworskiego;

Opaka Duża: zagroda wiejska z pocz. XX w.

Miasto Hajnówka

Miasto Hajnówka: dawna łaźnia Państwowych Zakładów Drzewnych (obecnie KS „Puszcza”), Dom Leśnika (obecnie własność prywatna), dawne biuro Państwowych Zakładów Leśnych (obecnie „Furnel”), osiedle Kolejki Leśne, układy urbanistyczne niektórych ulic, historyczny charakter ulic: Wierobieja, Kosidlów, Jagiełły, budynek Szkoły Podstawowej Nr 5, kościół p.w. Podwyższenia Krzyża Świętego, kościół p.w. Parafii Św.Św. Cyryla i Metodego, Sobór Świętej Trójcy, cerkiew p.w. Świętego Dymitra, cerkiew p.w. Narodzenia Jana Chrzciciela.

2.6.5. System opieki społecznej

2.6.5.1. Stan aktualny w zakresie pomocy społecznej i pomocy osobom niepełnosprawnym

Dane demograficzne przedstawione w punkcie 2.1.3. wskazują na niekorzystną sytuację demograficzną, a szczególnie niski odsetek ludności w wieku produkcyjnym, bardzo niekorzystne są też tendencje w przyptywach i odpływach ludności (saldo migracji w 2004 - 197).

Osoby niepełnosprawne (według kryterium prawnego) to 7 287 osób (14,5%), w tym stopień znaczny niepełnosprawności – 2 556 osób, stopień umiarkowany – 1 190 osób, stopień lekki – 2 221 osób, stopień nieustalony – 457 osób. Liczba osób niepełnosprawnych ma tendencję wzrostową. Powiatowy Zespół do Spraw Orzekania o Niepełnosprawności w Hajnówce w latach 2004 – 2006 ustalił niepełnosprawność dla następującej liczby mieszkańców powiatu:

- 2004 rok – 1 004 osoby
- 2005 rok – 1 466 osób
- 2006 rok (I – sze półrocze) - 730 osób

W 2004 roku w Domach Pomocy Społecznej na terenie powiatu przebywało 149 mieszkańców. Do Domu Pomocy Społecznej w Białowieży w 2004 roku skierowano 6 osób, a w 2005 roku 16 osób.

Liczba dzieci umieszczonych w 2006 roku w rodzinach zastępczych - 7, w placówkach opiekuńczo-wychowawczych – 8, Młodzieżowy Ośrodek Wychowawczy – 3, adopcja – 1.

Aktualna liczba dzieci w rodzinach zastępczych - 58, w placówkach opiekuńczo-wychowawczych - 36, z tego 5 oczekuje na umieszczenie w placówkach resocjalizacyjnych.

Liczba wychowanków w okresie usamodzielnienia z rodzin zastępczych – 41, z placówek opiekuńczo-wychowawczych - 22.

2.6.5.2. Stan i wykorzystanie infrastruktury społecznej

Dom Pomocy Społecznej w Białowieży – 71 miejsc (w tym 50 miejsc dla osób w podeszłym wieku i 21 miejsc dla osób przewlekle somatycznie chorych);

Dom Opieki „Samarytanin” prowadzony przez parafię prawosławną – aktualne obłożenie 46 osób z możliwością zwiększenia do 80 miejsc;

Dom Opieki w Trześciance prowadzony przez parafię prawosławną – aktualne obłożenie 23 osoby;

Dom Pomocy Społecznej w Starzynie prowadzony przez Zarząd Główny PKPS w Warszawie – aktualnie zasiedlenie 8 osób, liczba miejsc 30;

Dom Dziecka - 45 miejsc (aktualnie przebywa 36 dzieci);

Powiatowy Ośrodek Wsparcia dla Osób z Zaburzeniami Psychicznymi w Hajnówce – na 40 miejsc aktualnie przebywa 48 osób;

Warsztat Terapii Zajęciowej w Hajnówce (jednostka prowadząca Parafia Prawosławną p.w. Św. Trójcy w Hajnówce) – na 30 miejsc aktualna liczba uczestników 24.

2.6.6. Sytuacja na rynku pracy

W końcu 2004 r. w powiecie hajnowskim pracowało 8 892 osoby, czyli 18,3% ogółu ludności powiatu.

Liczba bezrobotnych w powiecie hajnowskim wynosiła 2 542 osoby, co stanowiło 3,5% liczby bezrobotnych zarejestrowanych w województwie podlaskim. Stopa bezrobocia w woj. podlaskim wynosiła 15,5%, a w powiecie hajnowskim 11,9% i była niższa od wojewódzkiej o 3,6 punktu proc.

Pod względem najniższej liczby bezrobotnych i najniższej stopy bezrobocia powiat hajnowski zajmował 4 miejsce w województwie.

Liczba bezrobotnych oraz stopa bezrobocia według podregionów i powiatów (stan w końcu grudnia 2005 r.)

Podregiony i powiaty	Bezrobotni w tys.	Stopa bezrobocia (w % aktywnych zawodowo)
Polska	2 773,0	17,6
Podlaskie	73,2	15,5
Podregion białostocko-suwalski	51,3	14,6
Hajnowski	2,5	11,9
Podregion łomżyński	21,9	17,8

(stopa bezrobocia) - wyrażony w procentach stosunek liczby zarejestrowanych bezrobotnych do liczby cywilnej ludności aktywnej zawodowo.

W latach 2002 -2004 w powiecie hajnowskim miał miejsce spadek poziomu bezrobocia. Od 1 stycznia 2002 r. do 31 grudnia 2004 r. liczba bezrobotnych zmniejszyła się o 934 osoby tj. o 28,2%. W 2005 r. nastąpił wzrost o 167 osób tj. o 7,0%.

Struktura bezrobocia

Rok	Bezrobotni				
	ogółem	Płeć			
		mężczyźni		kobiety	
		ogółem	indeks ^o	ogółem	indeks ^o
2005	2 542	1 322	52,0	1 220	48,0

^o (indeks) – % w ogólnej liczbie bezrobotnych

W 2005 r. wskaźnik bezrobocia kobiet wyniósł 48,0% i był najniższy w okresie 2002-2005. W poprzednich latach wymienionego okresu udział kobiet w ogólnej liczbie bezrobotnych przekraczał 50%.

Wyszczególnienie	2005		
	ogółem	^o indeks	
Wiek	15-17	0	-
	18-24	586	23,0
	25-34	599	23,6
	35-44	501	19,7
	45-54	696	27,4
	55-59	140	5,5
	60-64 lata	20	0,8
Wykształcenie	wyższe	183	7,2
	policelane i śr. zawod.	630	24,8
	średnie ogólnokszt.	247	9,7
	zasadnicze	721	28,4
	gimnazjalne i poniżej	761	29,9
Ogółem,	2542	100	
w tym:			
Do 25 roku życia	586	23,0	
Które ukończyły szkołę wyższą do 27 roku życia	57	2,2	
Długotrwale bezrobotne	1370	53,9	
Powyżej 50 roku życia	489	19,2	

Bez kwalifikacji zawodowych	517	20,3
-----------------------------	-----	------

° (indeks) – % w ogólnej liczbie bezrobotnych

Do osób w szczególnej sytuacji na rynku pracy zaliczymy bezrobotnych:

- długotrwale – 1370 osób, 53,9% ogółu zarejestrowanych bezrobotnych;
- do 25 roku życia 586 osób, 23,0% ogółu bezrobotnych;
- bez kwalifikacji zawodowych 517 osób, 20,3% ogółu;
- powyżej 50 roku życia 489 osób, 19,2% ogółu.

2.6.7. Identyfikacja problemów

Edukacja

- ⇒ Konieczność stałego monitoringu i porządkowania struktury i sieci szkół prowadzonych przez powiat, dostosowującej strukturę szkolnictwa do występujących tendencji demograficznych (stałe zmniejszanie się liczby dzieci i młodzieży) oraz dostosowania struktury szkolnictwa do potrzeb lokalnego rynku pracy.
- ⇒ Brak w powiecie szkoły artystycznej.
- ⇒ Brak systemu stypendialnego w porozumieniu np. z pracodawcami, który mógłby objąć młodych ludzi kształcących się również na poziomie wyższym w celu stworzenia warunków i zachęty absolwentom szkół wyższych do powrotu w rodzinne strony.
- ⇒ Niedostateczny stan materialny budynków szkolnych wymagający prac w zakresie modernizacji i termomodernizacji.
- ⇒ Niedostateczna oferta zajęć pozalekcyjnych realizowanych w szkołach.
- ⇒ Potrzeba dalszego rozwoju systemu doksztalcania nauczycieli.

System opieki zdrowotnej

- ⇒ Brak stabilizacji oraz odpowiednich rozwiązań systemowych w zakresie finansowania systemu opieki zdrowotnej.
- ⇒ Brak pełnego dostosowania infrastruktury SP ZOZ w Hajnówce do obowiązujących wymogów sanitarnych.
- ⇒ Braki w zakresie wyposażenia SP ZOZ w Hajnówce w specjalistyczny sprzęt medyczny.
- ⇒ Trudności z dostępem pacjentów do specjalistycznych usług medycznych.

Kultura Fizyczna

- ⇒ Niewystarczająca liczba obiektów sportowych w poszczególnych gminach, a w szczególności brak krytej pływalni w Hajnówce.
- ⇒ Niewystarczająca liczba instruktorów i trenerów do prowadzenia zajęć z młodzieżą w celu zagospodarowania ich czasu wolnego.

Tożsamość kulturowa

- ⇒ Konieczność intensyfikacji współpracy z organizacjami pozarządowymi zwłaszcza w kontekście wejścia w życie ustawy o pożytku publicznym i o wolontariacie.
- ⇒ Potrzeba pełnego uruchomienia działalności Muzeum Kultury Białoruskiej.
- ⇒ Konieczność przekształcenia Festiwalu Dni Muzyki Cerkiewnej w samodzielną państwową instytucję kultury.

System opieki społecznej

- ⇒ Budynek przy ul. Piłsudskiego 10 A w Hajnówce, w której ulokowane są siedziby trzech jednostek Starostwa Powiatowego w Hajnówce i dwóch organizacji pozarządowych jest w złym stanie technicznym. Wymaga remontu, docieplenia, modernizacji centralnego ogrzewania (dotychczas wykonano przebudowę sieci zasilającej ogrzewanie budynku i wykonano niezależny węzeł ciepły).
- ⇒ Dwie osoby skierowane do DPS w Białowieży (w I kw. 2006r.) powoduje konieczność poszukiwania innych źródeł dochodów np. świadczenia usług rehabilitacyjnych, konferencji, turnusów rehabilitacyjnych, usług hotelowych.
- ⇒ Ubożenie części rodzin, wzrost liczby rodzin patologicznych, kryzys w rodzinach.
- ⇒ Wzrost liczby dzieci i młodzieży umieszczonych w rodzinach zastępczych i różnego typu placówkach opiekuńczo-wychowawczych.
- ⇒ Osłabienie więzów rodzinnych powoduje zapotrzebowanie na umieszczenie osób w domach pomocy społecznej.
- ⇒ Duża liczba osób niepełnosprawnych powoduje zwiększone zapotrzebowanie na różne rodzaje pomocy, w tym dostępność do edukacji oraz dostępność do instytucji wsparcia dziennego (np. POW, WTZ).
- ⇒ Niski poziom edukacji osób niepełnosprawnych obniża konkurencyjność na rynku pracy.

3. PRIORYTETY I CELE PLANU ROZWOJU LOKALNEGO POWIATU HAJNOWSKIEGO

3.1 Priorytet I - Rozwój infrastruktury technicznej w powiecie hajnowskim

Inwestycje w infrastrukturę techniczną wpłyną na poprawę i wzrost atrakcyjności powiatu jako miejsca prowadzenia działalności gospodarczej, pracy, kształcenia, zamieszkania i wypoczynku. Rozwój infrastruktury systemu transportowego poprawi dostępność komunikacyjną powiatu oraz zdynamizuje wzrost lokalizacji działalności biznesowej i napływu inwestycji.

Ze względu na konieczność ochrony przyrody i Puszczy Białowieskiej, podjęte działania poprawią stan środowiska naturalnego oraz warunki życia mieszkańców okolic puszczy. Rozbudowana infrastruktura turystyczna zadecyduje w głównej mierze o atrakcyjności i konkurencyjności regionu. Rozwój powiatu hajnowskiego to również rozbudowa infrastruktury społeczeństwa informacyjnego, wyrównanie dysproporcji w zakresie dostępu i wykorzystania Internetu oraz innych technik informatycznych.

Cel główny:

Podniesienie atrakcyjności inwestycyjnej oraz turystycznej powiatu;

Poprawa warunków życia mieszkańców;

Zachowanie dziedzictwa środowiska naturalnego poprzez inwestycje infrastrukturalne zmniejszające negatywne skutki cywilizacji.

Działania realizowane w ramach priorytetu:

Działanie 1. Rozwój systemu transportowego powiatu hajnowskiego

cele działania:

- ⇒ stworzenie i dostosowanie powiatowej sieci dróg do wymaganych standardów i potrzeb ruchu drogowego;
- ⇒ zwiększenie dostępu do terenów inwestycyjnych oraz atrakcyjnych turystycznie;
- ⇒ poprawa funkcjonowania systemu transportu publicznego;
- ⇒ zmniejszenie liczby ofiar wypadków drogowych poprzez poprawę stanu technicznego dróg oraz zmiany w organizacji ruchu drogowego;

- ⇒ podniesienie atrakcyjności usług przewozowych wszystkich dostępnych rodzajów transportu;
- ⇒ usprawnienie przewozów pasażerskich;
- ⇒ przystosowanie ciągów komunikacyjnych do ruchu rowerowego;
- ⇒ wykorzystanie potencjału istniejących przejść granicznych.

opis działania:

- budowa, przebudowa odcinków, ciągów dróg, skrzyżowań, rond, ciągów pieszych i ścieżek rowerowych;
- remont nawierzchni dróg asfaltowych;
- utwardzanie nawierzchni na drogach żwirowych;
- budowa, przebudowa drogowych obiektów inżynierskich i towarzyszącej infrastruktury drogowej;
- racjonalizacja systemu transportu publicznego, w tym pasażerskich przewozów kolejowych;
- wspieranie rozbudowy i modernizacji przejść granicznych;
- wspieranie rozbudowy i modernizacji przejścia granicznego Połowce - Pieszczatka w celu przekształcenia w przejście międzynarodowe dla ruchu osobowego i towarowego.

Działanie 2. Rozwój infrastruktury ochrony środowiska

cele działania:

- ⇒ poprawa stanu infrastruktury: wodnej, kanalizacyjnej, związanej z odpadami, ochrony powietrza;
- ⇒ poprawa stanu infrastruktury technicznej zapobiegającej zagrożeniom;
- ⇒ utrzymanie wysokiej jakości środowiska przyrodniczego regionu Puszczy Białowieskiej.

opis działania:

- wspieranie budowy, przebudowy, modernizacji infrastruktury zagospodarowania odpadów, oczyszczania ścieków, ochrony powietrza, zaopatrzenia w wodę;
- budowa, przebudowa, modernizacja infrastruktury zapobiegającej zagrożeniom.

Działanie 3. Rozwój infrastruktury społecznej

cele działania:

- ⇒ poprawa dostępu i jakości kształcenia oraz warunków pracy nauczycieli i nauki uczniów;
- ⇒ poprawa jakości udzielanych usług medycznych i warunków ich świadczenia;
- ⇒ poprawa wyposażenia placówek służby zdrowia w sprzęt i aparaturę;
- ⇒ optymalizacja i racjonalizacja infrastruktury związanej z ochroną zdrowia;
- ⇒ poprawa wyposażenia placówek pomocy społecznej;
- ⇒ poprawa bezpieczeństwa przeciwpożarowego.

opis działania:

- rozbudowa, modernizacja i wyposażenie szkół, obiektów dydaktycznych;
- tworzenie warunków sprzyjających modernizacji i rozbudowie istniejącej infrastruktury związanej z ochroną zdrowia;
- wyposażenie w sprzęt i aparaturę medyczną jednostek opieki zdrowotnej;
- reorganizacja systemu ratownictwa medycznego na terenie powiatu;
- utworzenie Ośrodka Wsparcia dla ofiar przemocy w rodzinie;
- modernizacja i doposażenie w sprzęt placówek pomocy społecznej;
- utworzenie i rozbudowa centrum powiadamiania ratunkowego;
- utworzenie Powiatowego Centrum Zarządzania Kryzysowego;
- wyposażenie jednostek straży pożarnej w nowoczesny sprzęt;
- informatyzacja placówek infrastruktury społecznej.

Działanie 4. Rozwój infrastruktury turystycznej i sportowej

cele działania:

- ⇒ wzrost dostępności i rozwój obiektów turystycznych, rekreacyjnych i sportowych;
- ⇒ stworzenie funkcjonalnego systemu informacji turystycznej;
- ⇒ rozwój sieci szlaków turystycznych.

opis działania:

- podnoszenie standardu i wyposażenia istniejącej bazy turystycznej i sportowej;
- rozwinięcie sieci punktów informacji turystycznej (m.in. infokioski);
- stworzenie systemu wizualnej informacji turystycznej przy dworcach, drogach, parkingach;
- wytyczenie i oznakowanie sieci szlaków turystycznych (rowerowych, pieszych, narciarskich, tematycznych itp.) wraz z małą infrastrukturą turystyczną;
- wspieranie budowy, przebudowy i modernizacji ośrodków turystycznych oraz sportowych (baseny, stadiony, boiska i hale sportowe, obiekty sportowo-rekreacyjne, itp.);
- wspieranie rozbudowy i modernizacji bazy noclegowo-gastronomicznej w miejscach atrakcyjnych dla wypoczynku.

Działanie 5. Rozwój infrastruktury społeczeństwa informacyjnego i przedsięwzięć innowacyjnych

cele działania:

- ⇒ rozbudowa lokalnej infrastruktury społeczeństwa informacyjnego;
- ⇒ wyrównanie dysproporcji w dostępie i wykorzystaniu Internetu i innych technik informatycznych;
- ⇒ usprawnienie przepływu informacji.

opis działania:

- tworzenie i rozbudowa sieci infrastruktury teleinformatycznej;
- wykorzystanie technik informatycznych w pracy instytucji publicznych a przede wszystkim w administracji powiatowej oraz jej jednostkach;
- zapewnienie dostępu do Internetu w miejscach publicznych;
- gromadzenie i udostępnianie baz danych w postaci elektronicznej;
- wspieranie rozwoju usług przez Internet (m.in. e-praca, e-biznes, e-turystyka, e-learning).

Działanie 6. Rozwój systemów energetycznych

cele działania:

- ⇒ racjonalne wykorzystanie energii w obiektach użyteczności publicznej;
- ⇒ rozwój gazownictwa;
- ⇒ wykorzystanie energii odnawialnej.

Opis działania:

- wspieranie rozwoju systemów ciepłowniczych dostosowanych do potrzeb i standardów ochrony środowiska, w tym: budowa i modernizacja istniejących urządzeń technicznych ograniczających emisję zanieczyszczeń; termomodernizacja obiektów użyteczności publicznej;
- wspieranie budowy gazociągu zaopatrującego powiat hajnowski w gaz;
- wykorzystanie alternatywnych źródeł energii oraz energii odnawialnej w obiektach użyteczności publicznej.

3.2 Priorytet II - Przeciwdziałanie bezrobociu w powiecie hajnowskim

Podobnie jak w innych regionach kraju oraz województwa podlaskiego, również w powiecie hajnowskim proces transformacji polskiej gospodarki zaowocował zjawiskiem bezrobocia. Szansą na poprawę sytuacji w tym zakresie jest wzrost gospodarczy powiatu hajnowskiego, rozwój przedsiębiorczości oraz prowadzone na szeroką skalę doskonalenie jakości zasobów ludzkich. Zwiększenie mobilności zawodowej, ustawiczne kształcenie i doskonalenie umiejętności zawodowych, a także rozwój nowych form działalności gospodarczej niewątpliwie poprawi obecny stan. Specyfika powiatu hajnowskiego, niski poziom rozwoju i zwiększający się dystans w stosunku do reszty regionu i kraju, powoduje, że szczególne znaczenie dla przezwyciężenia zaistniałej sytuacji ma poprawa konkurencyjności powiatu, przyspieszenie wzrostu gospodarczego oraz tworzenie warunków dla powstania nowych miejsc pracy. Konieczność działania na wspólnym rynku wymaga zarówno przystosowania przedsiębiorstw jak i odpowiedniego przygotowania zasobów ludzkich.

Działania podejmowane w ramach priorytetu mają przede wszystkim doprowadzić do wzmocnienia rozwoju zasobów ludzkich, poprzez specjalistyczne szkolenia dostosowujące wiedzę i umiejętności mieszkańców do wymogów lokalnego rynku pracy.

Stosowanie aktywnych form przeciwdziałania bezrobociu stanowić będzie, poza rozwojem gospodarczym, skuteczną metodę redukcji bezrobocia. Wczesne kształtowanie u młodzieży postaw ułatwiających funkcjonowanie na rynku pracy, zmniejszy w tej grupie ryzyko bezrobocia. Korzystanie przez osoby bezrobotne z usług poradnictwa zawodowego i szkolenia ułatwi uzyskanie odpowiedniego zatrudnienia i awansu zawodowego.

Cele priorytetu:

Ograniczenie bezrobocia i wzrost zatrudnienia wśród mieszkańców powiatu hajnowskiego;

Dostosowanie wiedzy, wykształcenia i umiejętności zawodowych do wymogów rynku pracy.

Działania realizowane w ramach priorytetu:

Działanie 1. Wzmocnienie rozwoju zasobów ludzkich

cel działania:

- ⇒ dostosowanie wiedzy i umiejętności osób bezrobotnych do zmieniających się wymagań powiatowego rynku pracy;
- ⇒ aktywizacja zawodowa osób bezrobotnych.

opis działania:

- wspieranie rozwoju zawodowego osób bezrobotnych i poszukujących pracy w odniesieniu do zmieniającej się sytuacji na rynku pracy;
- pobudzanie aktywności zawodowej osób bezrobotnych i poszukujących pracy.

Działanie 2. Wyrównywanie szans osób bezrobotnych i poszukujących pracy pozostających w niekorzystnej sytuacji na rynku pracy

cele działania

- ⇒ promocja równości szans na rynku pracy.

opis działania:

- wyrównywanie szans kobiet na rynku pracy;
- wspieranie szans osób bezrobotnych powyżej 50 roku życia.

Działanie 3. Promocja przedsiębiorczości

cele działania:

⇒ wspieranie podejmowania własnej działalności gospodarczej.

opis działania:

- szkolenia w zakresie podejmowania i prowadzenia działalności gospodarczej;
- udzielanie dotacji na uruchamianie własnej działalności gospodarczej.

3.3 Priorytet III - Wzmocnienie potencjału gospodarczego i społecznego powiatu hajnowskiego

Wzmocnienie potencjału gospodarczego i społecznego powiatu hajnowskiego ma duże znaczenie w rozwoju powiatu.

W ramach priorytetu konieczne jest wsparcie rozwoju przedsiębiorczości szczególnie rozwoju małych i średnich firm, które mają zasadnicze znaczenie w rozwoju gospodarczym. Pomoc powinna dotyczyć wspierania możliwości finansowania działań inwestycyjnych przedsiębiorstw (fundusz pożyczkowy) promocji prowadzonej działalności, produktów i usług oraz poszukiwania nowych rynków zbytu.

Duże znaczenie dla rozwoju powiatu ma rozwój obszarów wiejskich, a przede wszystkim rolnictwo i przetwórstwo rolno-spożywcze. Przedmiotem działań w tym priorytecie jest również rozwój turystyki i kultury z uwzględnieniem walorów środowiska naturalnego i ochroną dziedzictwa kulturowego. Bogactwo walorów przyrodniczych i kulturowych powiatu hajnowskiego daje szerokie możliwości rozwoju działań, które związane są z turystyką (agroturystyka, turystyka specjalistyczna, ekoturystyka). Warunkiem rozwoju turystyki jest skuteczna działalność marketingowa, mająca na celu wypromowanie regionu Puszczy Białowieskiej jako atrakcyjnego miejsca dla turystyki pobytowej, biznesowej i kongresowej.

Bezpieczeństwo obywateli, stabilność społeczna i gospodarcza, zgodne współzycie mniejszości narodowych i wyznaniowych, dostępność komunikacyjna, przyjazny klimat dla inwestorów i turystów to kilka najważniejszych czynników mających wpływ na wizerunek powiatu hajnowskiego.

Na rozwój powiatu ma również wpływ współpraca z innymi powiatami i regionami w kraju i zagranicą. Euroregion „Puszcza Białowieska” stwarza możliwość szerokiej współpracy przygranicznych regionów Polski i Białorusi.

Cele priorytetu:

Wspieranie rozwoju przedsiębiorczości, szczególnie w sektorze małych i średnich przedsiębiorstw,

Wzmocnienie pozytywnego wizerunku oraz konkurencyjności powiatu hajnowskiego.

Wzmacnianie aktywności społeczności lokalnej,

Rozwój obszarów wiejskich,

Zachowanie tożsamości narodowej i kulturowej mieszkańców powiatu hajnowskiego,

Poprawa zdrowia mieszkańców poprzez podnoszenie standardu ilościowego i jakościowego leczenia,

Rozwój różnorodnych form pomocy socjalnej,

Rozwój współpracy z partnerami powiatu hajnowskiego,

Działania realizowane w ramach priorytetu:

Działanie 1. Wspieranie przedsiębiorczości

cele działania:

- ⇒ wzrost konkurencyjności gospodarki powiatu;
- ⇒ wzmocnienie sektora MŚP;
- ⇒ wzrost dostępu przedsiębiorstw do informacji i usług doradczych;
- ⇒ stworzenie warunków umożliwiających lepszą współpracę pomiędzy firmami.

opis działania:

- wykreowanie instrumentów finansowych wspierających rozwój firm;
- propagowanie informacji nt. dotacji dla przedsiębiorstw;
- promocja potencjału gospodarczego i inwestycyjnego powiatu;
- promocja atrakcyjności inwestycyjnej regionu;
- ułatwianie nawiązywania kontaktów gospodarczych.

Działanie 2. Rozwój rolnictwa i obszarów wiejskich

cele działania:

- ⇒ tworzenie warunków do poprawy jakości i struktury rolniczej przestrzeni produkcyjnej;
- ⇒ pobudzanie i wzrost przedsiębiorczości osób pracujących w sektorze rolniczym;
- ⇒ aktywizacja obszarów wiejskich.

opis działania:

- wspieranie i realizacja działań szkoleniowych;
- wspieranie rozwoju i tworzenia przedsiębiorczości szczególnie poza tradycyjnymi sektorami działalności na obszarach wiejskich (m.in. agroturystyki, pszczelarstwa);
- promocja produktów regionalnych;
- wspieranie i promowanie rozwoju rolnictwa ekologicznego;
- stymulowanie rozwoju otoczenia rolnictwa.

Działanie 3. Tworzenie warunków służących rozwojowi turystyki z uwzględnieniem walorów środowiska naturalnego

cele działania:

- ⇒ poprawa atrakcyjności turystycznej regionu;
- ⇒ poprawa konkurencyjności produktów i usług turystycznych;
- ⇒ tworzenie warunków dla rozwoju i wzrostu konkurencyjności przedsiębiorstw sektora turystycznego;
- ⇒ wykorzystanie unikalnych walorów przyrodniczych;
- ⇒ promocja regionu;
- ⇒ rozwój regionalnych produktów turystycznych.

opis działania:

- promocja, upowszechnianie informacji o powiecie hajnowskim;
- opracowanie i utworzenie systemu informacji i promocji turystycznej;
- działania promocyjno-informacyjne w mediach;
- udział w imprezach promocyjnych, targowych;
- wspieranie rozwoju gospodarstw agroturystycznych;
- szkolenia w zakresie świadczenia usług turystycznych;
- opracowanie regionalnej strategii zarządzania ruchem turystycznym.

Działanie 4. Tworzenie warunków służących rozwojowi kultury i ochrona dziedzictwa kulturowego

cele działania:

- ⇒ zwiększenie aktywności społeczeństwa do kultywowania własnej tradycji;
- ⇒ wzrost znaczenia kultury jako czynnika wpływającego na atrakcyjność turystyczną regionu.

opis działania:

- wspieranie działalności istniejących placówek kulturalnych;
- wspieranie działań organizacji pozarządowych zajmujących się działalnością kulturalną;
- rozpowszechnianie informacji o wydarzeniach kulturalnych i obiektach dziedzictwa kulturowego,
- tworzenie produktów turystycznych w oparciu o walory kulturowe powiatu.

Działanie 5. Rozwój lecznictwa i opieki socjalnej

cele działania:

- ⇒ zapewnienie właściwego poziomu bezpieczeństwa zdrowotnego mieszkańców powiatu oraz zabezpieczenie pełnego zakresu ich potrzeb zdrowotnych;
- ⇒ poprawa jakości oraz dostępności do usług medycznych;
- ⇒ rozwój profilaktyki zdrowotnej;
- ⇒ zwiększenie dostępności usług z zakresu wsparcia osób dotkniętych przemocą w rodzinie;
- ⇒ rozszerzenie form opieki socjalnej.

opis działania:

- wdrażanie działań zmierzających do uzyskania certyfikatów jakości przez placówki ochrony zdrowia;
- rozszerzanie zakresu świadczonych na terenie powiatu usług medycznych;
- zabezpieczenie miejsc w placówkach stacjonarnej opieki społecznej dla dzieci, ludzi starszych, uzależnionych, bezdomnych oraz niepełnosprawnych;
- wspieranie instytucji zajmujących się działalnością socjalną, doradczą i opieką społeczną;
- przygotowanie i realizacja programów na rzecz profilaktyki i promocji zdrowia oraz przeciwdziałania patologiom społecznym;
- wspieranie programów z zakresu opieki nad rodziną i dzieckiem;
- wspieranie działań organizacji pozarządowych w zakresie opieki zdrowotnej i społecznej.

Działanie 6. Rozwój oświaty i kształcenia

cele działania:

- ⇒ dostosowanie sieci i struktury szkół ponadgimnazjalnych do tendencji demograficznych oraz potrzeb rynku pracy;
- ⇒ podwyższenie kwalifikacji zawodowych i doskonalenie kadr menedżerskich i nauczycieli;
- ⇒ rozwijanie zdolności artystycznych młodzieży;

- ⇒ zagospodarowanie czasu wolnego młodzieży;
- ⇒ wyrównywanie szans edukacyjnych dzieci i młodzieży,
- ⇒ rozwój kształcenia wyższego.

opis działania:

- tworzenie kierunków kształcenia i szkół, które zapewniłyby możliwość zdobycia zawodu;
- doksztalanie kadr menedżerskich i nauczycieli;
- utworzenie szkoły artystycznej;
- rozbudowa oferty zajęć pozalekcyjnych w szkołach;
- realizacja programów stypendialnych dla dzieci i młodzieży;
- wspieranie rozwoju Zamiejscowego Wydziału Zarządzania Politechniki Białostockiej w Hajnówce.

Działanie 7. Rozwój współpracy regionalnej krajowej i zagranicznej

cele działania:

- ⇒ wzmocnienie pozytywnego wizerunku w kontaktach międzyregionalnych i międzynarodowych;
- ⇒ wzmocnienie współpracy transgranicznej w ramach Euroregionu Puszcza Białowieska;
- ⇒ kreowanie pozytywnego wizerunku powiatu hajnowskiego w kraju i za granicą.

opis działania:

- współpraca gospodarcza, kulturalno-sportowa, turystyczna, edukacyjna w Euroregionie „Puszcza Białowieska” oraz z innymi regionami partnerskimi;
- poprawa dostępu do informacji o ofertach inwestycyjnych;
- udział w targach, wystawach itp. o zasięgu międzyregionalnym i międzynarodowym;
- rozwój współpracy w dziedzinie ochrony transgranicznych walorów środowiska przyrodniczego;
- rozszerzenie kontaktów gospodarczych i kulturalnych o zasięgu międzyregionalnym i międzynarodowym.

4. LISTA ZADAŃ PLANOWANYCH DO REALIZACJI W POWIECIE HAJNOWSKIM W LATACH 2007-2013

Priorytet I

Rozwój infrastruktury technicznej w powiecie hajnowskim

W okresie 2007-2013 priorytetowo realizowane będą inwestycje na drogach powiatowych, dla których zapewnione będą dotacje ze środków Unii Europejskiej, partycypacja gmin lub innych funduszy.

Lp.	Zadania	Realizator	Okres realizacji	Szacunkowa wartość	Planowane nakłady w tym		Uwagi
					Fundusze UE Inne	Środki budżetu powiatu	
1.	Zwiększenie przepustowości i jakości komunikacyjnej miasta Hajnówka – przebudowa ulicy Batorego	Zarząd Dróg Powiatowych w Hajnówce	2005-2007	1 848 513,15	1 386 384,86	462 128,29	
2.	Przebudowa ulicy 11-go Listopada w Hajnówce (droga powiatowa nr 2326 B)	Zarząd Dróg Powiatowych w Hajnówce	2007-2009	3 900 000,00	3 510 000,00	390 000,00	
3.	Przebudowa ulicy Wrzosowej w Hajnówce (droga powiatowa nr 2323B)	Zarząd Dróg Powiatowych w Hajnówce	2007-2009	1 000 000,00		1 000 000,00	
4.	Przebudowa ulic powiatowych na	Zarząd Dróg Powiatowych w	2008-	20 000 000,00	15 000 000,00	5 000 000,00	

	osiedlu Paszki w Hajnówce wraz z infrastrukturą towarzyszącą (Targowa, Dolna, Prosta, Poddolna i Dziewiatowskiego) (w tym dokumentacja)	Hajnówce	2012				
5.	Remont mostu na ulicy Towarowej w Białowieży	Zarząd Dróg Powiatowych w Hajnówce	2007	50 000,00		50 000,00	
6.	Przebudowa infrastruktury drogowej w centrum Białowieży (ul. Kolejowa, Parkowa i Waszkiewicza)	Zarząd Dróg Powiatowych w Hajnówce	2008-2009	4 050 000,00	3 645 000,00	405 000,00	
7.	Przebudowa przepustu na ulicy Granicznej w Białowieży (dr. pow. Nr 1649B)	Zarząd Dróg Powiatowych w Hajnówce	2007-2008	130 000,00		130 000,00	
8.	Przebudowa drogi powiatowej Nr 1651B Budy – Teremiski – Pogorzelce – Białowieża wraz z drogowymi obiektami inżynierskimi	Zarząd Dróg Powiatowych w Hajnówce	2008-2011	9 200 000,00	6 900 000,00	2 300 000,00	
9.	Przebudowa ulicy	Zarząd Dróg	2010-	300 000,00		300 000,00	

	Olgi Gabiec w Białowieży (dr. pow. Nr 1649B)- wykonanie warstwy ścieralnej (w tym dokumentacja)	Powiatowych w Hajnówce	2011				
10.	Przebudowa drogi powiatowej Nr 1649B st. kol. Białowieża – Podolany – Zastawa (w tym dokumentacja)	Zarząd Dróg Powiatowych w Hajnówce	2011-2013	3 900 000,00	2 925 000,00	975 000,00	
11.	Przebudowa drogi powiatowej nr 1774B Miedwieżyki – dr. kr Nr 66 (w tym podział i wykup działek)	Zarząd Dróg Powiatowych w Hajnówce	2008-2010	1 000 000,00	850 000,00	150 000,00	
12.	Przebudowa drogi powiatowej nr 1779B we wsi Stawiszczce	Zarząd Dróg Powiatowych w Hajnówce	2007-2008	1 000 000,00	900 000,00	100 000,00	
13.	Przebudowa drogi powiatowej nr 1780B we wsi Kuzawa (w tym dokumentacja)	Zarząd Dróg Powiatowych w Hajnówce	2009-2010	120 000,00	-	120 000,00	
14.	Przebudowa drogi powiatowej nr 1652B Orzeszkowo – Piaski - Wojnówka – Opaka – Wólka	Zarząd Dróg Powiatowych w Hajnówce	2009-2013	7 200 000,00	5 400 000,00	1 800 000,00	

	Terechowska (w tym dokumentacja)						
15.	Przebudowa drogi powiatowej nr 1769B Zubacze – dr. kr. Nr 66 – Czeremcha (wykonanie poszerzenia jezdni)	Zarząd Dróg Powiatowych w Hajnówce	2010-2013	750 000,00	-	750 000,00	
16.	Przebudowa drogi powiatowej nr 1616B Rakowicze – Czyże	Zarząd Dróg Powiatowych w Hajnówce	2007-2008	650 000,00	-	650 000,00	
17.	Przebudowa drogi powiatowej nr 1606B Klejniki – Hukowicze	Zarząd Dróg Powiatowych w Hajnówce	2007-2009	550 000,00	412 500,00	137 500,00	
18.	Przebudowa drogi powiatowej nr 1617B Czyże – Lady (w tym podział i wykup działek)	Zarząd Dróg Powiatowych w Hajnówce	2008-2010	700 000,00	525 000,00	175 000,00	
19.	Przebudowa drogi powiatowej nr 1622B Kotówka – Trywieża – Kuraszewo (w tym dokumentacja)	Zarząd Dróg Powiatowych w Hajnówce	2008-2011	800 000,00	600 000,00	200 000,00	
20.	Przebudowa ciągu dróg powiatowych nr 1614B i 1615B Lady – Leniewo – Podrzeczany (w	Zarząd Dróg Powiatowych w Hajnówce	2009-2012	820 000,00	615 000,00	205 000,00	

	tym: dokumentacja podział i wykup działek)						
21.	Przebudowa drogi powiatowej nr 1621B Kuraszewo – Nowokornino (w tym dokumentacja)	Zarząd Dróg Powiatowych w Hajnówce	2011-2013	732 000,00	549 000,00	183 000,00	
22.	Przebudowa drogi powiatowej nr 1666B Istok – Witowo - Długi Bród (w tym dokumentacja)	Zarząd Dróg Powiatowych w Hajnówce	2007-2011	1 070 000,00	802 500,00	267 000,00	
23.	Przebudowa ulicy Głównej w Dubiczach Cerkiewnych (dr.pow. Nr 1654B i 1675B) wraz z chodnikami	Zarząd Dróg Powiatowych w Hajnówce	2007-2008	1 100 000,00	825 000,00	275 000,00	
24.	Przebudowa drogi powiatowej nr 1667B Witowo – Piaski (w tym dokumentacja)	Zarząd Dróg Powiatowych w Hajnówce	2011-2013	400 000,00	-	400 000,00	
25.	Przebudowa drogi powiatowej nr 1669B we wsi Czechy Orłańskie (w tym dokumentacja)	Zarząd Dróg Powiatowych w Hajnówce	2008-2009	170 000,00	-	170 000,00	
26.	Przebudowa drogi powiatowej nr	Zarząd Dróg Powiatowych w	2009-2010	150 000,00	-	150 000,00	

	1676B Rutka – dr. pow. Nr 1654B (w tym dokumentacja)	Hajnówce					
27.	Przebudowa drogi powiatowej nr 1619B Dubicze Os. – Jagodniki (w tym dokumentacja)	Zarząd Dróg Powiatowych w Hajnówce	2010-2012	560 000,00	420 000,00	140 000,00	
28.	Przebudowa drogi powiatowej nr 1625B Wasilkowo – Kotówka (w tym dokumentacja)	Zarząd Dróg Powiatowych w Hajnówce	2008-2009	300 000,00	-	300 000,00	
29.	Budowa chodników we wsi Nowoberezowo (dr. pow. Nr 1619B) (w tym dokumentacja)	Zarząd Dróg Powiatowych w Hajnówce	2007-2009	350 000,00	-	350 000,00	
30.	Remont przepustu na dr. pow. Nr 1673B do wsi Chytra (w tym dokumentacja)	Zarząd Dróg Powiatowych w Hajnówce	2007-2008	75 000,00	-	75 000,00	
31.	Remont przepustu na dr. pow. Nr 1619B do wsi Dubicze Osoczne (w tym dokumentacja)	Zarząd Dróg Powiatowych w Hajnówce	2007-2009	75 000,00	-	75 000,00	
32.	Przebudowa drogi powiatowej nr 1624B Bielszczyzna – Dubiny (w tym dokumentacja)	Zarząd Dróg Powiatowych w Hajnówce	2009-2011	200 000,00	-	200 000,00	

33.	Przebudowa drogi powiatowej nr 1674B do wsi Progale (w tym: dokumentacja, podział i wykup działek)	Zarząd Dróg Powiatowych w Hajnówce	2007-2009	300 000,00	-	300 000,00	
34.	Przebudowa drogi powiatowej nr 1648B Hajnówka – Lipiny (kanalizacja deszczowa – chodniki) (w tym dokumentacja)	Zarząd Dróg Powiatowych w Hajnówce	2010-2013	950 000,00	712 500,00	237 500,00	
35.	Przebudowa drogi powiatowej nr 1743B Piotrowszczyzna – Gruzka – dr. woj. nr 693 (w tym dokumentacja)	Zarząd Dróg Powiatowych w Hajnówce	2007-2011	850 000,00	-	850 000,00	
36.	Przebudowa drogi powiatowej nr 1777B we wsi Dobrowoda	Zarząd Dróg Powiatowych w Hajnówce	2009-2011	600 000,00	450 000,00	150 000,00	
37.	Przebudowa drogi powiatowej nr 1775B Kleszczele (ul. Białowieska) – Policzna (w tym dokumentacja, podział i wykup działek)	Zarząd Dróg Powiatowych w Hajnówce	2009-2012	900 000,00	675 000,00	225 000,00	

38.	Przebudowa ulicy Mickiewicza w Kleszczelach (dr. pow. nr 1747B)	Zarząd Dróg Powiatowych w Hajnówce	2008-2009	500 000,00	450 000,00	50 000,00
39.	Przebudowa ulicy Boćkowskiej w Kleszczelach (dr. pow. nr 1747B) (w tym dokumentacja)	Zarząd Dróg Powiatowych w Hajnówce	2010-2011	430 000,00	-	430 000,00
40.	Przebudowa drogi powiatowej nr 1744B do wsi Pogreby (w tym dokumentacja)	Zarząd Dróg Powiatowych w Hajnówce	2011-2013	350 000,00	-	350 000,00
41.	Remont przepustu w Policznej (dr. pow. Nr 1775B)	Zarząd Dróg Powiatowych w Hajnówce	2009	50 000,00	-	50 000,00
42.	Budowa chodnika we wsi Łosinka (dr. pow. Nr 1618B)	Zarząd Dróg Powiatowych w Hajnówce	2007	150 000,00	-	150 000,00
43.	Przebudowa drogi powiatowej nr 1629B Narew – Planty	Zarząd Dróg Powiatowych w Hajnówce	2007	250 000,00	-	250 000,00
44.	Przebudowa drogi powiatowej nr 1481B Trześcianka – Puchły (w tym wykup działek)	Zarząd Dróg Powiatowych w Hajnówce	2007-2009	1 110 939,95	833 204,96	277 734,99
45.	Przebudowa drogi powiatowej nr 1630B Białki –	Zarząd Dróg Powiatowych w Hajnówce	2008-2011	1 000 000,00	750 000,00	250 000,00

	Ogrodniki –Iwanki (w tym dokumentacja)						
46.	Przebudowa drogi powiatowej nr 1632B do wsi Odrynki (w tym dokumentacja)	Zarząd Dróg Powiatowych w Hajnówce	2010-2011	180 000,00	-	180 000,00	
47.	Przebudowa drogi powiatowej nr 1601B na odc. Tyniewiczze – Narew (w tym dokumentacja)	Zarząd Dróg Powiatowych w Hajnówce	2008-2010	2 300 000,00	1 725 000,00	575 000,00	
48.	Przebudowa drogi powiatowej nr 1627B Tyniewiczze – Łopuchówka (w tym dokumentacja)	Zarząd Dróg Powiatowych w Hajnówce	2009-2011	300 000,00	-	300 000,00	
49.	Przebudowa drogi powiatowej nr 1626B Kotłówka – Koweła – Rzepiska (w tym dokumentacja)	Zarząd Dróg Powiatowych w Hajnówce	2010-2012	750 000,00	562 500,00	187 500,00	
50.	Przebudowa drogi powiatowej nr 1628B Łosinka - Chrabostówka (w tym dokumentacja)	Zarząd Dróg Powiatowych w Hajnówce	2011-2013	510 000,00	-	510 000,00	
51.	Przebudowa drogi powiatowej nr 1480B Dawidowicze	Zarząd Dróg Powiatowych w Hajnówce	2011-2013	900 000,00	675 000,00	225 000,00	

	- Soce - Trześcianka (w tym dokumentacja)						
52.	Przebudowa drogi powiatowej nr 1645B wieś Masiewo I	Zarząd Dróg Powiatowych w Hajnówce	2007	95 000,00	-	95 000,00	
53.	Remont przepustu w Zabrodach (dr. pow. Nr 1646B) (w tym dokumentacja)	Zarząd Dróg Powiatowych w Hajnówce	2008- 2009	85 000,00	-	85 000,00	
54.	Przebudowa ciągu drogi powiatowej Nr 1635B i 1638B Lewkowo Nowe - Lewkowo Stare - Kapitańszczyzna oraz budowa chodników (w tym dokumentacja)	Zarząd Dróg Powiatowych w Hajnówce	2009- 2013	1 780 000,00	1 335 000,00	445 000,00	
55.	Budowa rowu krytego w Narewce	Zarząd Dróg Powiatowych w Hajnówce	2007	65 000,00	-	65 000,00	
56.	Przebudowa drogi powiatowej nr 1643B do wsi Słobódka (w tym dokumentacja)	Zarząd Dróg Powiatowych w Hajnówce	2007- 2010	360 000,00	-	360 000,00	
57.	Przebudowa drogi powiatowej nr 1639B Podlewkowie - Ochrymy (w tym dokumentacja)	Zarząd Dróg Powiatowych w Hajnówce	2008- 2010	220 000,00	-	220 000,00	

58.	Przebudowa drogi powiatowej nr 1636B Podlewkowie – Minkówka - Zabłotczyzna (w tym: dokumentacja, podział i wykup działek)	Zarząd Dróg Powiatowych w Hajnówce	2008-2011	1 090 000,00	817 500,00	272 500,00	
59.	Przebudowa drogi powiatowej nr 1640B Krzywiec – Bernadzki Most – Narewka (w tym dokumentacja)	Zarząd Dróg Powiatowych w Hajnówce	2009-2013	2 600 000,00	1 950 000,00	650 000,00	
60.	Opracowanie dokumentacji na przebudowę drogi powiatowej nr 1620B Tyniewiczze – Kamień – Kuraszewo – Kojły - Nowoberezowo	Zarząd Dróg Powiatowych w Hajnówce	2013	150 000,00	-	150 000,00	
61.	Przebudowa chodników na ulicy 1 Maja, Lipowej i Fabrycznej w Czeremsze (w tym opracowanie dokumentacji)	Zarząd Dróg Powiatowych w Hajnówce	2010 - 2013	700 000,00	525 000,00	175 000,00	
62.	Przebudowa drogi powiatowej nr 1602b we wsi Zbucz (w tym opracowanie dokumentacji)	Zarząd Dróg Powiatowych w Hajnówce	2009 -2013	1 124 000,00	843 000,00	281 000,00	

63.	Wzrost atrakcyjności i dostępności komunikacyjnej powiatu – reaktywacja połączenia kolejowego Hajnówka – Białowieża	Starostwo Powiatowe w Hajnówce	2008-2013	8 231 000,00	5 015 000,00		Realizacja w ramach partnerstwa publiczno-prywatnego
64.	Budowa zakładu zagospodarowania odpadów	Związek Komunalny	2007-2013	19 100 000,00	16 215 900,00 2 884 100,00		- Powiat Hajnowski nie jest członkiem Związku Komunalnego
65.	Kompleksowa modernizacja systemu grzewczego wraz z ociepleniem budynku przy ul. Piłsudskiego 10A w Hajnówce	Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Hajnówce	2007-2013	400 000,00	300 000,00	100 000,00	
66.	Modernizacja bloku żywieniowego (kuchnia wraz z zapleczem) w Domu Pomocy Społecznej w Białowieży	Dom Pomocy Społecznej w Białowieży	2007-2008	600 000,00	450 000,00	150 000,00	
67.	Zabezpieczenie na odpowiednim poziomie usług skierowanych do	Warsztat Terapii Zajęciowej w Hajnówce - Parafia Prawosławna Św.	2007-2013	112 000,00	84 000,00 28 000,00		- Inne: PFRON

	osób niepełnosprawnych - Warsztat Terapii Zajęciowej	Trójcy w Hajnówce						
68.	Remont i termomodernizacja Zespołu Szkół Zawodowych	Starostwo Powiatowe w Hajnówce	2007-2013	3 237 000,00	2 490 500,00 355 000,00	391 500,00	Inne: budżet państwa	
69.	Remont i termomodernizacja Zespołu Szkół Ogólnokształcących	Starostwo Powiatowe w Hajnówce	2007-2013	1 215 000,00	600 000,00 163 000,00	452 000,00	Inne: budżet państwa	
70.	Remont i modernizacja Zespołu Szkół z Dodatkową Nauką Języka Białoruskiego	Starostwo Powiatowe w Hajnówce	2007-2013	600 000,00	120 000,00	480 000,00		
71.	Remont i termomodernizacja Hajnowskiego Centrum Kształcenia Zawodowego	Starostwo Powiatowe w Hajnówce	2007-2013	1 260 000,00	945 000,00 126 000,00	189 000,00	Inne: budżet państwa	
72.	Remont i modernizacja Zespołu Szkół Leśnych	Starostwo Powiatowe w Hajnówce	2007-2013	4 250 000,00	2 250 000,00 300 000,00	1 700 000,00	Inne: budżet państwa	
73.	Termomodernizacja Zespołu Szkół Nr 4	Starostwo Powiatowe w Hajnówce	2007-2013	137 550,00	13 750,00	123 800,00	Inne: budżet państwa	
74.	Remont Poradni Psychologiczno-	Starostwo Powiatowe w	2007-2013	103 000,00	10 300,00	92 700,00	Inne: budżet państwa	

	Pedagogicznej	Hajnówce					
75.	Zakup tomografu komputerowego dla potrzeb SP ZOZ w Hajnówce	SP ZOZ w Hajnówce	2007-2013	2 000 000,00	1 400 000,00	-	600 000,00
76.	Budowa systemu badań diagnostycznych na odległość przy użyciu środków teleinformatycznych oraz medycznej platformy edukacyjno-informatycznej	SP ZOZ w Hajnówce jako współrealizator projektu	2008	328900,00	279 565,00		49 335,00
			2009	1 119 051,00	951 193,35		167 857,65
			2010	433 463,00	368 443,55		65 019,45
			Razem	1 881 414,00	1 599 201,90		282 212,10
							Norweski Mechanizm Finansowy i Mechanizm Finansowy EOG
77.	Informatyzacja SP ZOZ w Hajnówce	SP ZOZ w Hajnówce	2007-2013	1 000 000,00	850 000,00		150 000,00
78.	Dostosowanie obiektów Szpitala do obowiązujących wymogów sanitarnych	SP ZOZ w Hajnówce	2007-2010	2 000 000,00	1 700 000,00		300 000,00
79.	Termomodernizacja budynku Przychodni Rejonowej Nr 1 w Hajnówce	SP ZOZ w Hajnówce	2007-2008	1 250 000,00	1 120 000,00		130 000,00
80.	Remont Bloku Operacyjnego	SP ZOZ w Hajnówce	2007-2010	1 200 000,00	1 020 000,00		180 000,00
81.	Remont poszycia dachowego obiektów Szpitala	SP ZOZ w Hajnówce	2007-2009	600 000,00	510 000,00		90 000,00

82.	Podłączenie obiektów szpitalnych do miejskiej sieci ciepłowniczej	SP ZOZ w Hajnówce	2007-2009	100 000,00	- 80 000,00	20 000,00	Narodowy lub Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska
83.	Wzmocnienie potencjału infrastrukturalno – leczniczego pionu podstawowej opieki zdrowotnej SP ZOZ w Hajnówce	SP ZOZ w Hajnówce	2007-2008	500 000,00	425 000,00	75 000,00	
84.	Przeniesienie Oddziału Gruźlicy i Chorób Płuc w obręb obiektów głównej siedziby Szpitala przy ul. Lipowej w Hajnówce	SP ZOZ w Hajnówce	2007-2013	5 000 000,00	4 250 000,00	750 000,00	
85.	Uzyskanie certyfikatu ISO przez SP ZOZ w Hajnówce	SP ZOZ w Hajnówce	2007-2013	150 000,00	127 500,00	22 500,00	
86.	Zakupy specjalistycznego sprzętu i wyposażenia dla potrzeb SP ZOZ w Hajnówce	SP ZOZ w Hajnówce	2007-2013	1 000 000,00	850 000,00	250 000,00	
87.	Utworzenie w strukturze SP ZOZ w Hajnówce Zakładu Pomocy Doraźnej z	SP ZOZ w Hajnówce	2007-2008	1 100 000,00	935 000,00	165 000,00	

	zespołami wyjazdowymi w Hajnówce, Kleszczelach i Narewce						
88.	Modernizacja Szkolnego Schroniska Młodzieżowego w Białowieży	Starostwo Powiatowe w Hajnówce	2006-2007	120 000,00	90 000,00	30 000,00	W ramach projektu „rozwój turystyki transgranicznej w regionie Puszczy Białowieskiej” Interrg IIIA Tacis CBC
89.	Zarządzanie informacją w powiecie	Starostwo Powiatowe w Hajnówce	2007-2013	250 000,00	187 500,00 37 500,00	25 000,00	
90.	Rozbudowa i adaptacja budynku głównego KP PSP w Hajnówce na Powiatowe Centrum Zarządzania Kryzysowego	Komenda Powiatowa Państwowej Straży Pożarnej	2008-2010	3 460 000,00	2 595 000,00	865 000,00	
91.	Zakup samochodu ratownictwa chemiczno-ekologicznego wraz z wyposażeniem	Komenda Powiatowa Państwowej Straży Pożarnej	2008	2 461 000,00	1 846 000,00	615 000,00	
92.	Zakup 2 samochodów gaśniczych wraz z wyposażeniem)	Komenda Powiatowa Państwowej Straży Pożarnej	2008	2 354 000,00	1 765 500,00	588 500,00	
93.	Przebudowa poddasza w	Komenda Powiatowa	2008-2011	600 000,00	450 000,00	150 000,00	

	budynku głównym KP PSP w Hajnówce z przeznaczeniem na pomieszczenie szkoleniowo-konferencyjne i Muzeum Tradycji Strażackiej	Państwowej Straży Pożarnej					
94.	Remont pomieszczeń garażowo-warsztatowych JRG w Hajnówce	Komenda Powiatowa Państwowej Straży Pożarnej	2007-2008	150 000,00	50 000,00	100 000,00	
95.	Wykonanie posadzki w garażach w ramach rozbudowy przebudowy budynku strażnicy JRG w Czeremsze	Komenda Powiatowa Państwowej Straży Pożarnej	2008	30 000,00		30 000,00	
96.	Zakup wyposażenia i sprzętu dla Specjalistycznej Grupy Ratownictwa Chemiczno-Ekologicznego KP PSP w Hajnówce	Komenda Powiatowa Państwowej Straży Pożarnej	2008-2009	104 200,00		104 200,00	
97.	Zakup wyposażenia i sprzętu gaśniczego dla JRG w Hajnówce i JRG w Czeremsze	Komenda Powiatowa Państwowej Straży Pożarnej	2007-2010	80 000,00		80 000,00	
98.	Budowa Ośrodka Zdrowia w Białowieży	SP ZOZ w Hajnówce	2008-2009	1 000 000,00	800 000,00 200 000,00	0,00	

Priorytet II

Przeciwdziałanie bezrobociu w powiecie hajnowskim

Lp.	Zadania	Realizator	Okres realizacji	Szacunkowa wartość	Planowane nakłady w tym		Uwagi
					Fundusze UE Inne	Środki budżetu powiatu	
1.	Monitorowanie sytuacji na lokalnym rynku pracy – powiatowe raporty zawodów deficytowych i nadwyżkowych.	Powiatowy Urząd Pracy w Hajnówce	2007-20013				Działalność statutowa urzędu
2.	Realizacja szkoleń zawodowych w celu dostosowania zasobów ludzkich do potrzeb rynku pracy.	Powiatowy Urząd Pracy w Hajnówce / Instytucje szkoleniowe	2007-20013				Budżet określa Wojewódzki Urząd Pracy według odrębnych zasad
3.	Aktywizacja zawodowa młodzieży	Powiatowy Urząd Pracy w Hajnówce	2007-2013				j.w.
4.	Przeciwdziałanie i zwalczanie długotrwałego bezrobocia.	Powiatowy Urząd Pracy w Hajnówce	2007-2013				j.w.

5.	Aktywizacja osób bezrobotnych wymagających wsparcia na rynku pracy: -osoby bez kwalifikacji zawodowych -osoby niepełnosprawne.	Powiatowy Urząd Pracy w Hajnówce	2007-2013				j.w.
6.	Wyrównywanie szans kobiet na rynku pracy	Powiatowy Urząd Pracy w Hajnówce	2007-2013				Budżet określa Wojewódzki Urząd Pracy wg odrębnych zasad
7.	Wspieranie szans osób bezrobotnych powyżej 50 roku życia	Powiatowy Urząd Pracy w Hajnówce	2007-2013				Budżet określa Wojewódzki Urząd Pracy wg odrębnych zasad
8.	Szkolenia w zakresie podejmowania i prowadzenia działalności gospodarczej oraz udzielanie dotacji na uruchamianie własnej działalności gospodarczej.	Powiatowy Urząd Pracy w Hajnówce	2007-2013				Budżet określa Wojewódzki Urząd Pracy wg odrębnych zasad

Priorytet III

Wzmocnienie potencjału gospodarczego i społecznego powiatu hajnowskiego

Lp.	Zadania	Realizator	Okres realizacji	Szacunkowa wartość	Planowane nakłady w tym		Uwagi
					Fundusze UE Inne	Środki budżetu powiatu	
1.	Projekt „KrainaŻubra – zrównoważony rozwój obszarów wiejskich w	Lokalna Grupa Działania Puszcza	2007-2008	750 000,00	750 000,00		Zakres: - działania szkoleniowo- edukacyjne, promocyjne,

	regionie Puszczy Białowieskiej w oparciu o walory przyrodnicze i kulturowe”	Białowieska, którego Powiat Hajnowski jest członkiem					opracowanie dokumentacji, opracowania planistyczne, wymiana doświadczeń LGD
2.	Funkcjonowanie i rozbudowa Internetowego Systemu Informacji Turystycznej	Starostwo Powiatowe w Hajnówce	2007-2013	50 000,00	29 000,00	21 000,00	
3.	Projekt „Rozwój turystyki transgranicznej w regionie Puszczy Białowieskiej”	Starostwo Powiatowe w Hajnówce	2006-2008	839 593,00	676 712,10	162 880,90	Zakres: m.in. transgraniczny szlak rowerowy z małą infrastrukturą, działania szkoleniowe, monitoring turystyki, działania promocyjne
4.	Dostosowanie sieci i struktury szkół ponadgimnazjalnych do tendencji demograficznych oraz potrzeb rynku pracy	Starostwo Powiatowe w Hajnówce	2007-2013				Subwencja oświatowa
5.	Wdrażanie systemu stypendialnego, promującego i wspierającego uczniów z rodzin najuboższych	Starostwo Powiatowe w Hajnówce	2007-2013	2 275 000,00	1 592 500,00 682 500,00		- Inne: Budżet Państwa
6.	Podwyższenie kwalifikacji zawodowych i doskonalenie nauczycieli	Starostwo Powiatowe w Hajnówce	2007-2013	350 000,00	262 500,00 35 000,00	52 500,00	Inne: Budżet Państwa
7.	Edukacja ekologiczna młodzieży	Starostwo Powiatowe w Hajnówce	2007-2013	60 000,00	45 000,00 15 000,00		Inne: - Urz. Gmin - Szkoły

							- WFOŚiGW - PFOŚiGW
8.	Utworzenie Punktu Poradnictwa i Terapii Rodzin	Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Hajnówce	2007-2013	60 000,00	45 000,00	15 000,00	Inne: Budżet Państwa
9.	Wspieranie usamodzielnianych wychowanków rodzin zastępczych i placówek opiekuńczo-wychowawczych	Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Hajnówce	2007-2013	40 000,00	30 000,00	10 000,00	
10.	Profilaktyka zdrowotna mieszkańców Powiatu Hajnowskiego	Starostwo Powiatowe w Hajnówce - Wydział Spraw Społecznych	2007-2013	150 000,00	86 250,00 35 000,00	28 750,00	Inne: Urzędy Gmin Powiatu Hajnowskiego
11.	Utworzenie Ośrodka Wsparcia	Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie	2007-2013	400 000,00	300 000,00	100 000,00	
12.	Współpraca zagraniczna z regionami partnerskimi	Starostwo Powiatowe w Hajnówce	2007-2013	150 000,00	8 000,00	7 000,00	
13.	Utworzenie Powiatowego Funduszu Pożyczkowego	Starostwo Powiatowe w Hajnówce	2007-2013	1 000 000,00	750 000,00 230 000,00	20 000,00	
14.	Działanie promocyjne powiatu	Starostwo Powiatowe w Hajnówce	2007-2013	500 000	300 000,00	200 000,00	

5. POWIĄZANIE PROJEKTÓW Z INNYMI DZIAŁANAMI REALIZOWANYMI NA TERENIE POWIATU

Plan Rozwoju Lokalnego 2007-2013 został opracowany zgodnie z założeniami zawartymi w „Strategii Zrównoważonego Rozwoju Powiatu Hajnowskiego do 2015 roku” a także zgodnie z programami powiatowymi takimi jak: Powiatowy Program Ochrony Środowiska na lata 2004-2012, Powiatowy program zapobiegania przestępczości oraz ochrony bezpieczeństwa obywateli i porządku publicznego, Powiatowy program działań na rzecz osób niepełnosprawnych w zakresie rehabilitacji społecznej, zawodowej i zatrudniania oraz przestrzegania praw osób niepełnosprawnych.

Zarówno Strategia jak i programy zostały przyjęte do realizacji odpowiednimi uchwałami przez Radę Powiatu Hajnowskiego.

Plan Rozwoju Lokalnego jest spójny z koncepcją Programu Żubr, obejmującego swoim zasięgiem pięć powiatów województwa podlaskiego, w tym powiat hajnowski. Program Żubr zakłada rozwój lokalny tzw. „Krainy Żubra” przede wszystkim w zakresie infrastruktury niezbędnej do rozwoju turystyki. Zawarte w nim zadania dotyczą infrastruktury, turystyki, edukacji i ochrony przyrody.

Program Rozwoju Lokalnego Powiatu Hajnowskiego obejmuje te zadania, które realizuje powiat, w realizacji których bierze udział powiat lub ich realizacja posiada znaczenie ponadgminne. Plan nie zajmuje się projektami realizowanymi przez podmioty prywatne, aczkolwiek powiat uczestniczy w promocji funduszy dostępnych dla przedsiębiorców, w promocji działań firm produkcyjnych i usługowych.

Na terenie powiatu hajnowskiego są realizowane inne zadania, głównie przez samorządy gminne i samorząd wojewódzki, nie należące do zadań własnych powiatu. Większość tych projektów stanowi odrębną całość i nie mają związku z projektami powiatowymi. Są również takie projekty, zadania, które są komplementarne i łączą się w sposób bezpośredni lub pośredni z zadaniami własnymi powiatu.

Program Rozwoju Lokalnego jest zgodny z założeniami Strategii Rozwoju Województwa Podlaskiego do 2020 r. oraz z Regionalnym Programem Operacyjnym Województwa Podlaskiego na lata 2007-2013.

Powiat hajnowski korzystał z funduszy przedakcesyjnych oraz korzysta z funduszy strukturalnych Unii Europejskiej w okresie 2004-2006.

Projekty z funduszy przedakcesyjnych i innych funduszy pomocowych zrealizowane w okresie 2004-2006 przez Starostwo Powiatowe w Hajnówce i jego jednostki.

Lp.	Nazwa projektu i treść realizowanego zadania	Wnioskodawca – realizator	Okres realizacji	Ogólna wartość projektu	Udział środków pomocowych / źródło
1.	„Poznajmy siebie wzajemnie – edukacja kulturowa młodzieży polskiej i białoruskiej”	Starostwo Powiatowe w Hajnówce	2003-2004	82 284,00	60 068,76 Fundusz Małych Projektów Phare 2001 w Euroregionie Niemen
2.	„Młodzież na rynku pracy – aktywny start zawodowy”	Powiatowy Urząd Pracy	2004	131 700,00	131 700,00 SPO Rozwój Zasobów Ludzkich, działanie 1.2

					Perspektywy dla młodzieży
3.	„Aktywizacja zawodowa – szansa na powrót na rynek pracy”	Powiatowy Urząd Pracy	2004	163 443,52	98 200,00 SPO Rozwój Zasobów Ludzkich, działanie 1.3 Zwalczanie i przeciwdziałanie bezrobocia długotrwałego
4.	„Wspieranie rozwoju edukacyjnego młodzieży wiejskiej”	Starostwo Powiatowe w Hajnówce	2004-2005	211 455,11	211 455,11 ZPORR, Działanie 2.2 Wyrównywanie szans edukacyjnych poprzez programy stypendialne
5.	„Wiedzieć więcej o sobie – wiedzieć więcej o regionie – komunikacja w Euroregionie Puszcza Białowieska”	Starostwo Powiatowe w Hajnówce	2004-2005	51 624,00	38 201,76 Fundusz Małych Projektów 2002 w Euroregionie Puszcza Białowieska
6.	Program stypendialny wyrównywania szans dla studentów pochodzących z powiatu hajnowskiego	Starostwo Powiatowe w Hajnówce	2005 - 2006	168 513,45	168 513,45 ZPORR, Działanie 2.2 Wyrównywanie szans edukacyjnych poprzez programy stypendialne
7.	Program stypendialny wyrównywania szans studentów pochodzących z powiatu hajnowskiego	Starostwo Powiatowe w Hajnówce	2005 - 2006	42 941,66	42 941,66 ZPORR Działanie 2.2 Wyrównywanie szans edukacyjnych poprzez programy stypendialne
8.	Przygraniczne spotkania w Euroregionie Puszcza Białowieska	Starostwo Powiatowe w Hajnówce	2005	82 021,82	61 516,37 Fundusz Małych Projektów 2003 w Euroregionie Puszcza Białowieska
9.	Otwarta Puszcza – system oznakowania atrakcji turystycznych w Euroregionie Puszcza Białowieska	Starostwo Powiatowe w Hajnówce	2006	51 514,13	38 635,60 Fundusz Małych Projektów 2003 w Euroregionie Puszcza Białowieska
10.	„Wdrażanie elektronicznych usług dla ludności w województwie podlaskim”	Urząd Marszałkowski – powiat hajnowski jako partner	2005 - 2006	220 966,40	165 724,80 ZPORR Działanie 1.5. Infrastruktura społeczeństwa

					informacyjnego
11.	Przebudowa drogi powiatowej nr 1614B Kuraszewo – Lady	Starostwo Powiatowe w Hajnówce; Zarząd Dróg Powiatowych w Hajnówce	2005	408 054,86	306 041,14 ZPORR Działanie 3.1 Obszary wiejskie
12.	Przygraniczna infrastruktura drogowa w Regionie Puszczy Białowieskiej – przebudowa drogi powiatowej nr 1775B Kleszczele – Policzna	Starostwo Powiatowe w Hajnówce; Zarząd Dróg Powiatowych w Hajnówce	2005	125 657,50 EUR	94 243,12 EUR Fundusz Projektów Infrastruktury Okołobiznesowej (BRIPF)
13.	Przebudowa ciągu dróg powiatowych nr 1776B i 1561B Planta – Leśna – Siemianówka	Starostwo Powiatowe w Hajnówce; Zarząd Dróg Powiatowych w Hajnówce	2005 - 2006	745 119,80	558 839,85 ZPORR Działanie 3.1 Obszary wiejskie
14.	Poprawa przepustowości i jakości komunikacyjnej miasta Hajnówka – przebudowa ulicy Batorego	Starostwo Powiatowe w Hajnówce; Zarząd Dróg Powiatowych w Hajnówce	2005 - 2007	4 250 994,64	3 188 245,97 ZPORR, Działanie 1.1 Modernizacja i rozbudowa regionalnego układu transportowego
15.	Samochód dla wspólnej puszczy – kompleksowa ochrona przygranicznych ekosystemów leśnych Puszczy Białowieskiej	Starostwo Powiatowe w Hajnówce, KP PSP	2005	206 000 EUR	153 470 EUR Program Współpracy Przygranicznej PHARE Region Morza Bałtyckiego
16.	Szkolenie bez granic – warsztaty edukacyjno-sportowe strażaków polskich i białoruskich	Ochotnicza Straż Pożarna w Hajnówce, KP PSP – jako partner	2005	15 475,73 EUR	11 529,42 EUR PHARE 2003 Fundusz Małych Projektów
17.	Bezpieczniej wokół granicy – rozbudowa strażnicy straży pożarnej	KP PSP	2005 - 2007	911 380,86	556 539,95 Program Sąsiedztwa Polska-Białoruś-Ukraina INTERREG IIIA/ Tacis CBC
18.	Szkolne Kluby Przedsiębiorczości i mentoringu jako forma aktywizacji młodzieży ze środowisk wiejskich i małych miast	Zespół Szkół Ogólnokształcących – jako partner	2004 - 2005	Szkoła otrzymała sprzęt na kwotę 7 308,98 PLN oraz dotację w wysokości 1 500 EUR na realizację akcji prospołecznej „Podzielmy się sercem”	PHARE 2001 Rozwój Społeczeństwa Obywatelskiego – średnie dotacje

					61 000
19.	Pracownie komputerowe dla szkół ponadgimnazjalnych	Zespół Szkół Leśnych w Białowieży	2005	72 000	SPO RZL Działanie 2.2 Podniesienie jakości edukacji w odniesieniu do potrzeb rynku pracy; Schemat a)
20.	Pracownie komputerowe dla szkół	Zespół Szkół Zawodowych w Hajnówce	2005	82 234,00	74 234,00 SPO RZL Działanie 2.2 Podniesienie jakości edukacji w odniesieniu do potrzeb rynku pracy; Schemat a)
21.	Specjalista nowoczesnej ekonomii	Powiat Hajnowski, Zespół Szkół Zawodowych	2005 - 2006	41 248,96 EUR	30 936,72 EUR PHARE 2003 – Wsparcie na modernizację oferty edukacyjnej
22.	Internetowe centra informacji multimedialnej w bibliotekach szkolnych	Zespół Szkół Ogólnokształcących	2005 - 2006	W ramach projektu szkolna biblioteka została wyposażona w sprzęt komputerowy	SPO RZL Działanie 2.1 Zwiększanie dostępu do edukacji – promocja kształcenia przez całe życie, Schemat b)
23.	Debiuty – program aktywizacji młodzieży bez stażu zawodowego	Powiatowy Urząd Pracy	2005	324 200,00	235 271,94 SPO RZL Działanie 1.2 Perspektywy dla młodzieży, Schemat a) Wspieranie młodzieży na rynku pracy
24.	Ucieczka z bezrobocia – aktywizacja osób bezrobotnych	Powiatowy Urząd Pracy	2005	172 200,00	126 980,28 SPO RZL Działanie 1.3 Przeciwdziałanie i zwalczanie długotrwałego bezrobocia, Schemat a) Wspieranie osób bezrobotnych, w tym długotrwale bezrobotnych
25.	Wyposażenie w sprzęt komputerowy Centrów Kształcenia Ustawicznego, Centrów Kształcenia Praktycznego	Hajnowskie Centrum Kształcenia Zawodowego	2005	W ramach projektu placówka otrzymała wyposażenie pracowni komputerowej	SPO RZL Działanie 2.2 Podniesienie jakości edukacji w odniesieniu do potrzeb rynku pracy
26.	Przebudowa parteru pawilonu „C” i „D”	SP ZOZ w Hajnówce	2005 - 2007	2 469 051,84	1 358 620,66

	SPZOZ w Hajnówce na Oddział Obserwacyjno-Zakaźny				ZPORR
27.	Współpraca transgraniczna w Centrum Turystyki Regionu Puszczy Białowieskiej	Starostwo Powiatowe w Hajnówce	2006	76 041,52	57 031,14 Program Sąsiedztwa Polska-Białoruś-Ukraina INTERREG IIA/Tacis CBC – wsparcie mikroprojektów
28.	Rozwój turystyki transgranicznej w regionie Puszczy Białowieskiej	Starostwo Powiatowe w Hajnówce	2006-2007	407 178,75 EUR	335 380,95 EUR Program Sąsiedztwa Polska-Białoruś-Ukraina INTERREG IIIA/TACIS CBC
29.		Powiatowy Urząd Pracy	2006	406 000,00	304 800,00 SPO RZL Działanie 1.2 Perspektywy dla młodzieży; Schemat a) Wspieranie młodzieży na rynku pracy
30.		Powiatowy Urząd Pracy	2006	229 300,00	172 000,00 SPO RZL Działanie 1.3 Przeciwdziałanie i zwalczanie długotrwałego bezrobocia; Schemat a) Wspieranie osób bezrobotnych, w tym długotrwale bezrobotnych
31.	Przez miedzę – współpraca szkół w zakresie aktywnej edukacji przyrodniczo-kulturowej	LO z DNJB w Hajnówce	2006	31 090,00	23 317,50 Program Sąsiedztwa Polska-Białoruś-Ukraina INTERREG IIIA/Tacis CBC
32.	Wyzwanie Unia Europejska – jak młodzież widzi swoją przyszłość	Zespół Szkół Ogólnokształcących	2006 - 2009		Socrates, komponent Comenius
33.	Strażacy bez granic – spotkania sportowe i edukacyjne	KP PSP w Hajnówce	2006	148 012,00	111 009,00 Program Sąsiedztwa Polska-Białoruś-Ukraina INTERREG IIIA/ Tacis CBC
34.	Zakup samochodu 9-cio osobowego do przewozu osób	SPZOZ w Hajnówce	2006	94 826,00	47 413,00 PFRON Program

	dializowanych				wyrównywania różnic między regionami
35.	Wymiana dźwigu osobowego w Szpitalu w Hajnówce	SPZOZ w Hajnówce	2006	185 000,00	92 500,00 PFRON Program wyrównywania różnic między regionami
36.	Wyposażenie z2-odni Rejonowej Nr 1 w Hajnówce – Zakup platformy pionowej dla osób niepełnosprawnych	SPZOZ w Hajnówce	2006	68 000,00	34 000,00 PFRON Program wyrównywania różnic między regionami
37.	Poprawa warunków i dostępu do rehabilitacji leczniczej poprzez rozszerzenie zakresu oraz zwiększenie ilości świadczonych usług rehabilitacyjnych w SPZOZ w Hajnówce	SPZOZ w Hajnówce		44 287,00	22 144,00 PFRON Program wyrównywania różnic między regionami

Przedsięwzięcia zawarte w Planie Rozwoju Lokalnego będą finansowane z publicznych środków krajowych oraz środków pochodzących z budżetu Wspólnoty Europejskiej, wydatkowanych głównie w ramach polityki spójności i Wspólnej Polityki Rolnej, jak również z innych źródeł zagranicznych, w tym z Norweskiego Mechanizmu Finansowego oraz Mechanizmu Finansowego Europejskiego Obszaru Gospodarczego.

Po 1 stycznia 2007 r. polityka spójności UE będzie funkcjonować w nowym kształcie. Po pierwsze, zmieni się zakres przedmiotowy jej interwencji, poprzez wyłączenie finansowania rozwoju obszarów wiejskich oraz sektora rybackiego. Projekty realizowane w tych obszarach gospodarki będą teraz wspierane z budżetu Wspólnej Polityki Rolnej i Wspólnej Polityki Rybackiej i "obsługiwane" przez stworzone w tym celu nowe instrumenty finansowe: Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich oraz Europejski Fundusz Rybacki. Oznacza to również ograniczenie liczby funduszy zaangażowanych w finansowanie zadań spójnościowych do dwóch strukturalnych (Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego i Europejski Fundusz Społeczny) oraz Funduszu Spójności (programowanego łącznie z EFS i EFRR).

Dokumentem organizującym całość procesu programowania w państwach członkowskich i stanowiącym podstawę dla przygotowania dokumentów krajowych są **Strategiczne Wytyczne Wspólnoty na lata 2007-2013** (SWW). To właśnie Wytyczne zawierają trzy priorytety polityki spójności obowiązujące w okresie 2007-2013. Są nimi:

- ⇒ Poprawa atrakcyjności państw członkowskich, regionów i miast poprzez poprawę dostępności, zapewnienie odpowiedniej jakości i poziomu usług, oraz zachowanie ich potencjału środowiskowego;
- ⇒ Wsparcie innowacyjności, przedsiębiorczości i wzrostu gospodarki opartej na wiedzy poprzez wspieranie zdolności w zakresie badań i innowacyjności, łącznie z nowymi technikami informacyjno-komunikacyjnymi; oraz
- ⇒ Tworzenie większej liczby lepszych miejsc pracy poprzez zachęcanie większej liczby osób do podjęcia zatrudnienia lub rozpoczęcia działalności gospodarczej, poprawę adaptacyjności pracowników i przedsiębiorstw oraz zwiększenie inwestycji w kapitał ludzki.

6. FINANSOWANIE ZADAŃ PLANU ROZWOJU LOKALNEGO NA LATA 2007-2013

Możliwości sfinansowania potrzeb inwestycyjnych powiatu zależą przede wszystkim od poziomu dochodów oraz niezbędnych wydatków na zaspokojenie bieżących potrzeb publicznych. Im wyższe dochody i niższe wydatki, tym większe możliwości finansowania potrzeb rozwojowych.

Podstawa finansowania potrzeb rozwojowych powiatu jest budżet powiatu, corocznie uchwalany przez Radę Powiatu.

Fundusze Unii Europejskiej stanowią znaczny procent finansowania przedsięwzięć, których realizacja jest zgodna z założeniami programów UE.

Inne źródła finansowania zadań zawartych w Planie Rozwoju Lokalnego Powiatu Hajnowskiego to:

- budżet państwa,
- budżety partnerów, m. in. innych samorządów, WWF, Fundacji Wspomagania Wsi, partnerstwo publiczno-prywatne,
- Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej, Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej i inne fundusze dofinansowujące działania na rzecz ochrony środowiska;
- kredyty i pożyczki, m.in. Banku Gospodarstwa Krajowego,
- środki finansowe pochodzące z innych instytucji, organizacji m. in. UNDP, Bank Światowy

7. SYSTEM WDRAŻANIA

Plan Rozwoju Lokalnego Powiatu Hajnowskiego zostanie zatwierdzony i przyjęty do realizacji uchwałą Rady Powiatu Hajnowskiego.

Odpowiedzialność za wdrożenie Lokalnego Planu Rozwoju spoczywa na samorządzie powiatowym oraz innych jednostkach odpowiedzialnych za realizację poszczególnych zadań.

Zgodnie z zapisami Ustawy o samorządzie powiatowym, samorząd powiatowy, a w jego imieniu Zarząd Powiatu, odpowiada za inicjowanie, formułowanie i realizację polityki rozwoju powiatu, a więc za programowanie i realizację celów na poziomie powiatu oraz za monitorowanie i nadzór nad całością działań podejmowanych w powiecie na rzecz rozwoju.

Rada Powiatu określiła główne kierunki polityki rozwoju na poziomie powiatu poprzez uchwalenie strategii rozwoju, programów sektorowych oraz Lokalnego Planu Rozwoju.

Zarząd Powiatu odpowiedzialny jest za działania związane z wdrażaniem Programu Rozwoju Lokalnego Powiatu Hajnowskiego.

Bezpośrednim wdrożeniem Planu Rozwoju Lokalnego zajmą się pracownicy: Starostwa Powiatowego w Hajnówce, jednostek organizacyjnych Powiatu Hajnowskiego, Stowarzyszenia Samorządów Euroregionu „Puszcza Białowieska” oraz jednostek współpracujących z powiatem w realizacji zadań.

Do ich obowiązków należy: przygotowanie wniosków aplikacyjnych i wszystkich niezbędnych dokumentów, załączników i pozwoleń, przygotowaniem dokumentacji technicznej projektów, obsługa finansowa projektów, monitorowanie realizacji projektów, składanie sprawozdań z ich realizacji, przygotowanie i umieszczanie informacji promocyjnej UE, promocja działań w mediach.

Realizatorzy zadań są odpowiedzialni za wybór bezpośrednich wykonawców inwestycji oraz dostawców usług i towarów a także za wykonanie zaplanowanych i finansowanych działań niezbędnych do osiągnięcia wyznaczonych celów. Podmioty te odpowiadają również za gromadzenie niezbędnej dokumentacji i danych pozwalających na pełną kontrolę sposobu realizacji projektu.

Podstawowa zasada, na której opierać się będzie zarządzanie lokalnym planem rozwoju jest zasada partnerstwa. Podstawą wdrażania musi być zintegrowane działanie. W realizację zaangażowane zostaną samorządy gminne, organizacje pozarządowe oraz podmioty zaliczane do sektora niepublicznego.

Aby zapewnić udział społeczny zostaną przeprowadzone działania konsultacyjne i koordynacyjne nad programem z różnymi grupami społecznymi i środowiskiem gospodarczym.

Zarząd Powiatu będzie opiniował i rekomendował Radzie Powiatu propozycje zmian w dokumentach programowych.

8. SPOSOBY MONITOROWANIA, OCENY I KOMUNIKACJI SPOŁECZNEJ

a) System monitorowania Planu Rozwoju Lokalnego

W celu zapewnienia efektywnego i oszczędnego wydatkowania publicznych środków finansowych istnieje potrzeba stworzenia spójnego systemu monitorowania programu.

Odpowiedzialność za bieżące monitorowanie Planu Rozwoju Lokalnego spoczywać będzie na odpowiedniej jednostce, wydziale starostwa, osobach bezpośrednio odpowiedzialnych za realizację zadania lub merytorycznie nadzorujących realizację zadania. Monitorowanie będzie odbywało się w oparciu o wskaźniki zawarte w każdym ze złożonych projektów do funduszy strukturalnych.

Zarząd Powiatu corocznie przedłoży Radzie Powiatu pisemne sprawozdanie z przebiegu wdrażania Lokalnego Planu Rozwoju.

Za techniczne przygotowanie i przedstawienie Zarządowi Powiatu, corocznych raportów z realizacji Planu Rozwoju Lokalnego, jest odpowiedzialny Wydział Promocji, Rozwoju Regionalnego, Turystyki i Współpracy z Zagranicą.

Procedury dotyczące uruchomienia i obiegu przepływów finansowych, mających na celu zapewnienie ich przejrzystości oraz opis szczegółowych rozwiązań i procedur służących kontroli wynikają z Ustawy o finansach publicznych.

b) Sposoby oceny Planu Rozwoju Lokalnego

Oceny bieżącej realizacji zadań dokonywać będą wydziały i inne jednostki prowadzące monitoring. Bieżąca ocena Planu Rozwoju Lokalnego będzie dokonywana w oparciu o wskaźniki zawarte w każdym z przedstawianych do dofinansowania projektów.

Zarząd i Rada Powiatu będą dokonywać oceny okresowej co najmniej raz w roku, na podstawie pisemnego sprawozdania z realizacji zadań Planu Rozwoju Lokalnego.

c) Sposoby inicjowania współpracy pomiędzy sektorem publicznym, prywatnym i organizacjami pozarządowymi

Samorząd Powiatu Hajnowskiego i jego jednostki współpracują z organizacjami pozarządowymi (m.in. w ramach Forum Organizacji Pozarządowych) i sektorem prywatnym w zakresie rozwoju powiatu. Współpraca dotyczy organizacji i współfinansowania szeregu inicjatyw w zakresie realizacji zadań w różnych dziedzinach, wspólnych działań promocyjnych. Podczas realizacji zadań ujętych w Planie Rozwoju Lokalnego współpraca ta będzie kontynuowana i rozwijana.

d) *Public Relations* Planu Rozwoju Lokalnego

Plan Rozwoju Lokalnego zostanie uchwalony przez Radę Powiatu i szeroko udostępniony do publicznej wiadomości. Treść Planu Rozwoju Lokalnego zostanie umieszczona w portalu internetowym Powiatu Hajnowskiego jak również będzie dostępny w każdym wydziale starostwa i jednostce powiatu. Dostęp do treści planu zostanie zapewniona również za pośrednictwem środków masowego przekazu lub też poprzez informacje na spotkaniach radnych i przedstawicieli Starostwa z obywatelami.

Radni i Przedstawiciele Starostwa analogiczną drogą udostępnią informacje mieszkańcom o stopniu realizacji Planu Rozwoju Lokalnego.